

Ч. 6(104) Р. XXV

Відвіг

журнал

української

молоді

АВАНГАРД

ЖУРНАЛ
УКРАЇНСЬКОЇ
МОЛОДІ

Двомісячник, видає Центральна Управа СУМ

VANGUARD

Official Press Organ
of the Ukrainian Youth
Association in exile
two monthly

AVANTGARDE

Revue des Jeunes.
bi-mestriel, edité par le
Comité Central de l'Union
de la Jeunesse Ukrainienne
en exil

Редагує Колегія з членів Центральної Управи СУМ
Головний Редактор – Володимир Ленин
Редакційне листування й матеріяли
надсилати на адресу Редакції:

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ Й АДМІНІСТРАЦІЇ

«AVANTGARDE»
72 Bld. Charlemagne
1040 Bruxelles
Tel. 34.04.82.

Це число зредаговано в Секретаріаті ЦУ СУМ при ви-
датній співпраці Редакційного Гуртка Дружинників СУМ:

О.Ромна, А.Гайдамаха і Я.Добощ.

Фотооптичний склад: Міля Сенічан.

Графічне оформлення: мистець-маляр Омелян Мазурин.

УМОВИ	КРАЇНИ	ОДНЕ ЧИСЛО	РІЧНО	ПЕРЕДПЛАТИ
	США	1.25 дол.	6.00 дол.	
	Канада	1.25 дол.	6.00 дол.	
	Англія	ф.шт. 0.30	ф.шт. 1.50	НА 1972
	Австралія	0.90 дол.	4.50 дол.	
	Бельгія	40 б.фр.	180 б.фр.	
	Франція	4 ф.фр.	20.00 ф.фр.	
	Німеччина	3 нм	15 нм	
	Австрія	20 шіл	90 шіл.	
	Аргентина	120 пезо	600 пезо	
	Бразилія	1.20 н.круз	6.00 н.круз.	
	Парагвай	60 гвар	300 гвар	

і трагічну річницю злочину над Аллою Горською (28.XI.1970р.)

Вона живе в серцях народу

«28-го листопада 1970 року була забита в нез'ясованих досі обставинах українська художниця і громадська діячка Алла Горська.

Алла Олександрівна Горська народилася 18 вересня 1929 р. Виховувалася у зросійщеній київській родині. Закінчила Київський художній інститут. Активно включилася у процес національного відродження, який охопив молоді покоління творчої інтелігенції

Києва на початку 1960-их років. Перейшла на українську мову спілкування. 1962 року стала одним з організаторів відомого Клубу творчої молоді (розігнаний 1964 року). Брала участь в організації літературно-мистецьких вечорів, розповсюдженні творів Самвидаву, зборів коштів на взаємодопомогу тощо.

1964 року, разом із художниками Людмилою Семикіною, Панасом Заливахою та Галиною Севрук, Алла Горська виготовила Шевченківський вітраж у вестибюлі Київського університету. На вітражі зображувався гнівний Шевченко, що однією рукою пригортав покривджену жінку-Україну, а в другій, високо піднятій, тримав книгу. На вітражі стояли слова: «Возвеличу малих отих рабів німих, я на сторожі коло їх поставлю слово» (фото вітражу надруковане в «Українському календарі» на 1965 рік, виданому Українським суспільно-культурним товариством у Польщі). Вітраж був брутально знищений, а Алла Горська і Людмила Семикіна виключені із Спілки художників України. При розгляді їхньої «справи» тримали себе з гідністю.

Наприкінці 1965 року, після арешту великої групи української інтелігенції, Аллу Горську допитували як свідка в обох київських справах — Я.Геврича та Є. Кузнецової, О.Мартиненка, І.Русина. Ніяких свідчень не давала, заперечувала й те, що визнавали заарештовані. Була однією з небагатьох серед заскочених несподіваними арештами, хто тримав себе тоді до кінця принципово. Відома її заява того часу про порушення органами КДБ законності при веденні слідства.» («Український Вісник») Тому то й вирішили московські злочинці позбавити її життя

Сумно звучали надгробні промови друзів, що звідусіль прибули до Києва віддати останню прислугу незабутній подрузі.

«Розум уже збагнув увесь жах, всю невідворотність втрати, — говорив київлянин О.Сергієнко, — а серце не хоче, не може примиритись із думкою, що Алочки вже немає серед нас. Що ми вже ніколи не зустрінемося з нею на вулиці, не відчуємо теплого потиску дружньої руки, надійності її мужнього плеча....»

Незалежна і горда, Алла поважала людей і користувалася загальною любов'ю друзів і знайомих. Але, як і кожен, хто любить, вона вміла ненавидіти. Вона відверто зневажала ситих чиновників і ділків від мистецтва. Вони не виносили твердого глузливого погляду її сірих очей і платили їй за це чорною зневагою. Вони ненавиділи її за те, за що ми любимо.

Неймовірно тяжко працювати для українського народу. Та він завжди давав із себе людей таких, як Алла Горська, — готових іти до кінця своєю дорогою....»

Характеризуючи її творчість літературно-мистецький критик Євген Сверстюк говорив:

«В її інкрустації «Земля» — в тому дивовижному сплетенні закованих у землю сил, що випинаються глибокими борознами на жіночому чолі, сплітаються грубим корінням мозолистих, жадібних витягнутих рук, у тому покаліченому дереві життя можна побачити притаманну їй глибину осягнення традиції, повноту осягнення болів і сил рідної землі, яку відкрила для

себе художниця і якій служила з вірністю неопіта.

Якби ми уявили детально історію її життя — то була б повчальна повість про те, як художниця Алла Горська відкрила свою Україну, як шукала її жертovníка і як поступово вчила-ся бачити головне в невидимому, докопуючись джерел та в глибинах захованого коріння, як вона дужими руками і ногами розгортала рясні килими декоративних квіточок, покликаних до життя лише на один сезон....

Але, як вона при цьому вміла гідно й незалежно йти своїм шляхом — і повно відчувати радість випробувань, праці і важкої борні за самоствердження! Її голос, її усмішка, її по-стать перекриває випадок сліпої трагедії, що обірвала її життя. Алла Горська буде випромінювати світло, буде вселяти присутність духу самим своїм ім'ям. То була рідкісна людина, що навіки залишається з нами, як рідна душа. В образі цілого десятиріччя вона височить білим привидом доброго Духа, що втілює в собі сумління, гідність, поривання молодості і сійво вільного людського обличчя, освітленого талантом і відданістю людини...

І львів'янин Іван Гель, висловивши глибокий біль і скорботу сказав: «Доля Алли схожа на долю її народу, як доля її таланту на долю духовних потуг України. Але смерть таки не всесильна. Бо поки житиме хоч хтось із нас, тих, хто знав Аллу, доти буде жити розумна й чарівна Аллина усмішка, її велика людська теплота, сердечність і щирість. Будуть жити її твори на полотнах, на стінах будинків, шкіл і музеїв. Буде пам'ятатися її неситна принциповість, велика працелюбність і благородна ненависть, породжена любов'ю...

Алла залишиться для нас взірцем Людини й Митця, що не знає схилень перед кон'юнктурою і не зважає на «добрі» чи «лихі» часи, а наполегливо шукає тієї єдиної, для кожного своєї дороги, на якій найбільше прислужимось Україні...

Велике спасибі Тобі, Алло, що ти жила, творила і боролася серед нас. Мало сказати зараз, що ми Тебе ніколи не забудемо. Ти заслужила на почесне і святе право, подолавши смерть, залишитися серед нас живою, вперто і твердо ступати по судженому нам важкому й гернистому шляху.

Вічна слава Тобі і вічна пам'ять від нас!»

Вічна пам'ять і слава Тобі, Алло, також від всієї української молоді, якій Ти залишила неперевершений зразок любови, мужності, жертвності аж до самопожертви!

На шляху самобутности і самоутвердження Українських Церков

УДАРИ, ЩО СКРІПЛЯЮТЬ

(О.К.) Наше релігійно-церковне життя останніх років зазнало значних ударів і поживавлення. В Українській Православній Церкві відійшло у вічність кількох владик, в тому двох митрополитів і кількох єпископів. Поділена на кілька відламів Українська Православна Церква йде послідовно до свого об'єднання. В цьому році ми були свідками відбуття Собору Української Автокефальної Православної Церкви і Української Православної Церкви Америки, який віддав керму цих досі двох Церков в одні руки, вибравши своїм митрополитом Владику Мстислава (Скрипника). Рішення Собору пішли також в напрямі зміцнення єдності і скріплення структури самої Церкви. Зокрема рішучою була постанова Собору проти посягань московського патріархату по Українську Православну Церкву в вільному світі. Тут і там помітні нотки єкуменічного зближення поміж всіма українськими Церквами.

Та найбільші удари були нанесені Українській Католицькій Церкві, якій відмовлено право відбувати свої Синоди, внеможливлено всупереч артикулів берестейської Унії і вікових прав Української Церкви творити свою власну ієрархію, ватиканські чинники іменували двох єпископів для американської української митрополії, поминувши уряд Верховного Архiepіскопа, легалізація ліквідації УКЦ на московському соборі в присутності ватиканського делегата без жодного протесту з боку Ватикану, нехтування домагань ієрархії і вірних УКЦ римською курією і тд. Тих ударів можна б нарахувати багато більше, але й цього вистарчить, щоб уявити собі труднощі і перешкоди серед яких доводилось працювати Верховному Архiepіскопові Кир Йосифові. Останнім великим ударом по УКЦ була формальна відмова Папи створити Патріархат УКЦ, мимо тон листів, меморіалів, прохань, телеграм, протестів і домагань.

В такій ситуації прийшло до відбуття У-го Архiepіскопського Синоду УКЦ, що відбувся в часі від 1-го до 6 листопада 1971р. Підготовка до Синоду була ведена дуже дискретно, так що більшість Владик могли тільки додумуватись, але без певности, що Синод таки відбудеться. Ще менше було поінформоване мирянство. Та виступ Верховного Архiepіскопа Кир Йосифа на римському Синоді в приватності понад двісті отців Синоду, в обороні топтаній в Україні окупантом і нехтованої вселенською Церквою в вільному світі нашої Церкви, що понесла за святу віру гена-томби жертв і далі їх несе, був голосом найбільшого досі протесту проти несправедливості в світі. Треба зазначити, що римський Синод відбувався власне під гаслом «міжнародної

ВЕРХОВНИЙ АРХІЄПІСКОП КИР ЙОСИФ В ЧАС СВ. ЛІТУРГІЇ З НАГОДИ ПОСВЯ-
ЧЕННЯ ІКОНОСТАСУ В ЦЕРКВІ СВ СЕРГІЯ І ВАХА В РИМІ 30.XI.71

справедливості». Цей мужній виступ пролетів широким відгомонам відгомонам в світовій пресі, радіо і телевізії, а серед українського загалу підніс настрій духа і дав вразівку до боротьби за святі права Української Церкви.

Посвячення іконостасу відзисканої старої церкви св. Сергія і Ванха в центрі міста Риму і відзначення 375-ліття Берестейсь-

ПРОГРАМА СВЯТКУВАНЬ

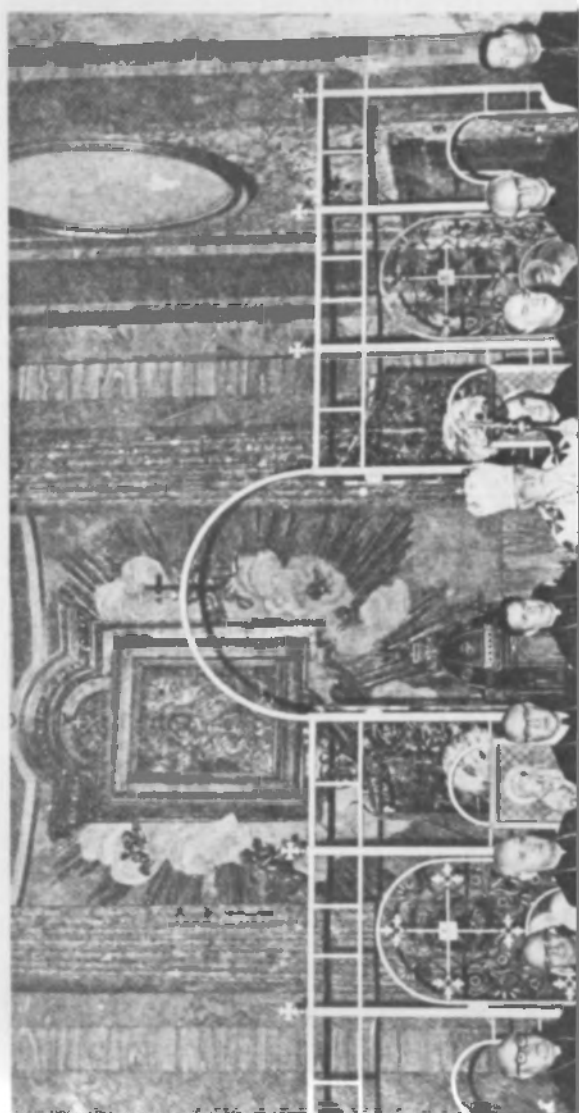
Храм свв. Сергія і Ванха

УКРАЇНСЬКІ ЮВІЛЕЙНІ ТОРЖЕСТВА В РИМІ
30-31 жовтня 1971

SOLENNITÀ GIUBILARI UCRAINE IN ROMA

Piazza Madonna de' Monti, 3

30-31 ottobre 1971

кої та 325-ліття Ужгородської Унії, що їх зарядив Верховний Архiepіскоп, запрошуючи всіх Владик до участі в цих торжествах, були знаком для мирян, що тут рішатиметься також дальша доля УКЦ. Тому то з Америки, Канади й Європи поспішили делегації навіть без окремих запрошень. Європейська Президія СКВУ і КОУГЦУ виделегували свого члена, Голову ЦУСУМ мгра О. Ковалю щоб передати привітання і дезідерати організованого українського громадянства. Виявилось, що в Римі між учасниками святкувань знайшлося понад дві десятки голів або представників різних мирянських і громадських організацій в порозумінні з якими можна було узгодити і передати на руки Голови Синоду УКЦ листа меморіал з вимогою відбутися У-ий Архiep. Синод і підтвердити рішення IV. Архiep. Синоду з перед двох літ. Така вимога була подинтована ще й фантом, що Владики, які прибули до Риму одержали з ватиканської Курії заборону брати участь в Синоді УКЦ, який з її погляду є антиканонічною установою. Це мало мабуть вирішальний вплив на поставу мирян і також Владик, бо це був незбитий доказ втручання у внутрішні справи нашої Церкви, які були виразно застережені Берестейською Унією і потверджені декретами 2-го Ватиканського Собору. Світова преса піднесла цю новину до сенсаційної точки, а деякі журналісти мало що не до скандалу, сповіщаючи про відмову послуху Папі, тощо. Журналісти і фільмові репортери прямо облягали будинок на площі Мадонна деї Монті, жадні сенсаційних повідомлень. А ті повідомлення були доволі скупі, але не давали ніякої підстави до тверджень і гіпотез про розрив УКЦ з Римом. Навпаки була виявлена рішуча постава стосовно самоуправи, але рівночасно в тісній єдності із вселенською Церквою і її Головою. «Ми відбуваємо наш черговий Синод і просимо благословення в Папі» — так звучав один з комунікатів.

Постава Верховного Архiepіскопа Кир Йосифа і узгоднення становища з усіма Владиками (навіть обидва ватиканські номінати зі ЗСА, які були остаточно прийняті до грона Архiepіскопського Синоду, брали участь в урочистостях і в нарадах Синоду) про що свідчить спільне Архiepістирське Послання, наповнюють вірою і вітхою. Тому з полегшею на серці роз'їжджалися учасники римських святкувань домів. Та проте Ватикан ще ніде не висловився про зміну своєї політики стосовно безбожницької Москви і її православної Патріярхії, яка всі свої агентурні сили кинула на відтинок вселенської Церкви, щоб її підпорядкувати своїм цілям. Тому теж тріюмфувати понищо ще на можна. Нашу Церкву чекають напевно ще нові удари, на які треба бути готовими. Нашим найуспішнішим заборолом проти Москви — це єдність і співпраця наших традиційних Церков, апроти вмішування у внутрішні справи Церкви — гідна постава Владик і їхня повна підпорядкованість патріярхальному устроєві власної Церкви і Голові її Синоду. Ми повинні бути свідомі того, що ніхто наших життєвих і церковних інтересів не оборонить так, як ми це самі при повнім згармонізуванні мирянських, священничих і ієрархічних чинників можемо досягнути. Тоді завдані нам удари нас не заламають — а зміцнять.

Рефлексії про есей В.Мороза «Серед Снігів»

(ДОПОВІДЬ НА У.ЗІЗДІ ДРУЖИН-
НИКІВ СУМА В ЕЛЛЕНВІЛ 29.8.71)

Мені припав обов'язок представити погляди Валентина Мороза висказані в його статті «Серед снігів». Признаюсь, що це важко зробити українському студентові на еміграції, не маючи належної підготовки студій про шестидесятників в цілому, а про поодиноких осіб руху шестидесятників зокрема.

Думки, які висказую, це мої погляди на підставі праці В.Мороза «Серед снігів». Вони, річ ясна, дискусійні. У моєму виступі вживаю багато цитат самого В.Мороза, бо вони дуже влучно наświetлюють постать Івана Дзюби та цілого руху шестидесятників.

Дещо про автора «захалавного» есею «Серед снігів»

Валентин Мороз народився 15 квітня 1936 року. Закінчив історичний відділ Львівського Університету. Володіє словянськими мовами та англійською й німецькою. Викладач історії на університеті в Івано-Франківську. Його дружина є викладачем німецької мови. Валентина Мороза засуджено Волинським Обласним судом 1965 року на 5 років концентраційного табору. По виході засуджено його вдруге, за оборону забраного іконостасу зі села Космач та за оборону Української Церкви. Валентин Мороз невгнаний борець української правди, символ нескорених, одержимих Україною людей.

Кілька слів для розуміння дійсности

Як знаємо з історії, більшість українських земель після програних визвольних змагань опинилася під московською займанщиною. В часі воєнного комунізму ми потерпіли великі втрати. Пізніше в роках так званого НЕП-у (Нова Економічна Політика) дещо полегшало. Тоді почалося наше наукове та літературне відродження. Від 1929 року починається новий тиск. Харківський процес СВУ і СУМ. Дальше йде період розстріляного відродження, в якому Москва вбила понад 30 українських письменників. Часи Єжовщини стали ще гіршими. Страх став домінантною

рисою підневільного життя, а в парі з тим в одному році — братові не вірив, діти батькам і наоборот.

Ціла сталінська доба це жах, фізичний і духовий терор та нищення всяких спроб вияву української духовости.

Не стало рідних Церков, не стало духових провідників, але осталась в народі українська душа з іскрою прометеїзму, а за словами Мороза, одержимости, яка ждала, щоб вибухнути і надробити втрачене.

Виступ шестидесятників після великого терору, після ламання душ і обезголовлення народу треба уважати явищем великого значення. Це віра в українське. Я, це вияв незнищимости української Нації.

Полемічний захальваний есей В. Мороза «Серед Снігів».

В. Мороз в есеї «Серед снігів» показує на вступі, що комуністична московська держава побудована на насильстві не втрималася в своїх поглядах, бо по смерті Сталіна, якого всі обожали, ніхто за словами Мороза «ані не самоспалився, ніхто не відрубав собі навіть мізинного пальця», а самого Сталіна проголосили злочинцем.

Сталінська доба витворила тип людей нігілістів — позбавлених всякої віри. Постійна московська пропаганда викликала знецінення слова. За тим пішло і знецінення таких понять як мета, ідеал, героїзм, подвиг. Так було в цілому СРСР. А для України пише В. Мороз: «трагедія стала подвійною. Бо такі поняття як нація, патріотизм, рідна мова, Вітчизна, теж потрапили до реєстру «вигаданих», «книжних» речей.

В такі прикрі часи, можна сказати в часи новітньої руйни, приходять шестидесятники. Зразу очолені духово молодим велетнем слова Василем Симоненком, а опісля приходить символ шестидесятників Іван Дзюба. Прийшли люди з новою вірою. Молоді письменники відчули зов народу. Їхня душа говорила в імені святої правди. Вони почали проповідувати подібно як М. Міхновський, що Україна для українців, що будуче України в силах її народу. Прийшли до голосу за словами Лесі Українки, а підхоплені Морозом, одержимі. Іскру «одержимости» мав Симоненко чи Вінграновський, які «одним доторком пробуджували в людях заснулу українську душу, робили їх живими».

«Маленький гурт людей у Києві розбризкував іскри на цілу Україну і де вони падали — відразу танув довголітній лід байдужости і нігілізму. Кожне слово їх палахкотіло одержимістю, фанатичною ненавистю до холодних і слизьких, фанатичним бажанням прискорити кінець льодовикового періоду на Україні».

Арешти шестидесятників 1965 року не припинили руху. «Ера великого страху минула». Арешти не залякали. Арештовані ставали героями.

Москва почала нищити новий рух «одержимих» людей. Робила це українськими руками. Наказано письменникові Драчеві написати статтю проти шестидесятників, щоб «збити легенду про шестидесятників». За це Іван Дзюба оголосив

бойкот Драчеві. «Одержимий не міг зробити інакше».

В дальшому В. Мороз розглядає заяву самого Івана Дзюби, який написав її під тиском своїх і ворожих сил. Мороз уважає це злочином, бо людина, яка стояла у провіді, людина насичена одержимістю, не сміла цього зробити Іван Дзюба, який видав книжку «Інтернаціоналізм чи русифікація» і нею вніс іскру одержимості в заморожену українську дійсність» не смів цього зробити.

Люди ждали від нього прикладу. Хотіли бачити в ньому повноцілну людину, яка твердо стояла б на обраних національних позиціях, а не ломилася б.

В обороні заяви Дзюби стали так звані реалісти, яких Мороз гостро засуджує так: «Реаліст» послуговується кущою, приземною логікою сьогодишнього дня. «Реалісти на Україні ніколи не були українцями – вони неминуче ставали малоросами. Біймося, як вогню «реалістів», коли хочемо бути українцями!».

Мороз бачить спасіння нації в людях «одержимих», які «будуть сіяти квітки на морозі». «Та й сама Україна – це квітна, що виросла серед снігів. Україна це квітна ломиками». «Справжня Україна живе логікою одержимості».

«Україна показала унікальний приклад сили. Інші народи в наших умовах давно зникли, а ми – витримали! Яка ще заборонена мова дала таку літературу?» – гордо запитує В. Мороз.

В ході дальших думок Мороз наводить слова засудженого Лукіяненка сказані до єгови́ста: «коли б я був єдиним українцем на світі – я й тоді боровся б за Україну». «Вже кілька сторіч українська живучість тримається саме на цій логіці».

В Україні «люди русифікуються не тому, що не люблять України, або не хочуть її. Люди русифікуються тому, що їм не вистачає сили повірити в Україну, зберегти віру в гидотній атмосфері Харкова чи Одеси»... «І ніщо іншого люди так не ждуть, як живого прикладу», повчає В. Мороз.

«Апостоли потрібні сучасній Україні, а не ситі пристосуванці – реалісти». Ні один духовий переворот не відбувся без апостолів».

«Сенс таких постатей, як Дзюба – в апостольському горінні. Без цього вони щезають, перетворюються в ніщо». В таких людях мусить горіти святе полум'я одержимості – звертає увагу Мороз.

В. Мороз оцінює поета Павличка, як людину комфорту, скептика. А «скептик якраз те – чого найбільше мусить боятися сучасна Україна».

На Україні треба більше Симоненків, про якого писав Дзюба: «Симоненко мужньо говорив правду і правда його робила самого все більшим і більшим».

Книга Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація» зробила Дзюбу символом. Він став прикладом. Мало самої ідеї – «потрібне живе її втілення. Істину знають – треба віри», заявляє Мороз.

Дзюба став богом для тисячів людей, а каже Мороз: «щасливі ті, що мають Бога! Нема Бога – нема людей!»

Валентин Мороз засуджує тих людей, які величають Росію, а

пізніше додають Україну. Це почуття раба. Впливає це частинно із постійного лихоліття. Україні за словами Мороза потрібно «людей нової якості, аристократів духу з будівничими й елітарними якостями». Подібні думки проповідували українські ідеологи Д-р Дмитро Донцов і В'ячеслав Липинський.

Перебуваючи в концтаборі В. Мороз пізнав ближче членів релігійної секти так званих Єговістів, або свідків Єгови. Він їх засуджує словами: «зробившись єговістом, українець стає безнадійно глухим до національної проблеми». Але писати проти них не випадало українським політв'язням, включно з Морозом, на сторінках таборової стінної газети, яку редагували донощики.

Звертаючись в сторону Івана Дзюби, Валентин Мороз докоряє йому, як він міг писати проти української еміграції в газеті «Літературна Україна», яку рівнож редагують донощики міліції.

Окреме місце в есеї Мороза займає вияснення поняття — націоналізм, націоналіст — проти чого виступив у покайній заяві Іван Дзюба.

В. Мороз твердить, що «Ленін, як відомо, вкладав у націоналізм пригнобленої нації позитивний зміст. Так твердив і сам Дзюба, але під тиском змінився. Відповідаючи Дзюбі, Мороз стверджує: «Відкинувши найменування «націоналізм», хто б у нього що не вкладав, можна опинитись не лише в смішному, а й у ганебному становищі. Бо тоді мусимо відкинути й Шевченка про якого Луначарський писав:

«В націоналізмі Шевченка є, певна річ, ворожість, але лише до гнобителів. Його націоналізм, як ціла його ніжна душа, найбільше і перед усім повен любови. Не можна, однак, заперечувати, що Шевченко поет не тільки національний, але поет — націоналіст. Питання про долю української національності займає перше місце в його поезії.»

«Тараса Шевченка я ставив поряд з іншими поетами націоналістами, але жоден з них, навіть великий із великих — Міцкевич, не виявляв своєї любови до Вітчизни в такій зворушливій формі, з такою майже шаленою силою!».

Ось ще кілька оцінок націоналізму:

«Дух свободи, як свідомість нації, як націоналізм. У національній свідомості, у націоналізмі міститься сила, яка може відкрити шлях до кращого майбутнього. Наш націоналізм мусить бути позитивний, мусить бути націоналізмом творчим. Без націоналізму нема прогресу, без націоналізму немає нації».

«У сучасній ¹націоналізм був і лишається неуникненим; він являє собою природне і здорове явище. Події останнього часу у всьому світі показали, що думка, ніби націоналізм зникає під тиском інтернаціоналізму і пролетарських рухів, неправильна. Він, як і раніше, лишається одним з наймогутніших стимулів, що приводить у рух народ.»

Цитати про націоналізм взяті із офіційного видання Луначарського, Київ 1961 рік, а деякі подані московською мовою із книги Сукарно «Індонезія обвиняє», виданої в Москві 1961 року, та з книги Неру «Відкриття Індії», Москва, 1955.

Виходить, що другі народи можуть змагати за свободу як націоналісти, а українцям заборонено. Де ж тут комуністична рівність?

«Під прапором націоналізму (в значенні «патріотизму») відбувається національно-визвольний рух в усьому світі — найзначніше явище сучасності».

І тут В.Мороз має повну рацію, бо африканські народи дістали волю завдяки націоналістичному пробудженню. Те саме маємо в Азії, ті самі національні сили українського націоналізму діють в Україні та в цілому ССРСР.

Вкінці В.Мороз засуджує І.Дзюбу за те, що відрікся «українського буржуазного націоналізму». Мороз пише: «Хто тільки не був «українським буржуазним націоналістом»? Костомарів, Грінченко, Олесь, Косинна, Микола Куліш, Остап Єлишня, Антонич... Усі вони мали посаду — «українського буржуазного націоналіста». А потім їх зняли без пояснення причини. Та що Грінченко? В націоналістах побували й ті, що власними руками розбили Петлюру: Скрипник, Юрій Коцюбинський... Так званий «український націоналізм» — це табличка яку чіпляли кожному, кого треба було знищити — так само, як фашисти чіпляли на спину євреям жовту латку.»

Вихований в комуністичній системі, В.Мороз дуже влучно підкреслює, що відродження України може прийти тільки по лінії націоналістичного руху. За це діло мусять взятися люди «одержимі люди, що визбулися тягару плебейства. На цю дорогу може стати знова Іван Дзюба, який може визнати свої помилки, бо тільки сильна людина не стигається признатися до своєї помилки.

Закінчує свій есей «Серед снігів» Валентин Мороз так: «А ми не хочемо, щоб Дзюба вмирав. Ми хочемо, щоб він знову спалахнув чистим полум'ям одержимости — бо це найбільше багатство при сучасній українській замороженості».

Висновки

В Україні, шестидесятники запалили новий вогонь визвольної боротьби. Спротив окупантові — Москві дали науковці та студентська і робітнича молодь. Молоді борці озброєні духом одержимости ідуть безстрашно на боротьбу за волю України. Рух спротиву іде виразно по націоналістичній лінії, що є запорукою успіху та попертя цілого народу. Нашим обов'язком є допомогти у визвольних процесах України, корисною працею на чужині.

НЕХАЙ ВІЧНА БУДЕ СЛАВА!

Гарна золотиста осінь, як що-року, скидатиме пожовклий лист з дерев на безіменні могили героїв — синів Матері України. Як щороку, калина — вірна подруга забутого серед степу березового хреста, прикрашуватиме своїм багряним листом сіру могилу. Та цього року, ми ще не прибудемо до того хреста, щоб прибрати його в цей листопадовий місяць вінками. А, як і минулих років, ми зможемо свою душу і серце сповнені любов'ю післати туди на ниви, де під її чорними скибами спочивають дорогі нам тіла впадших на полі слави героїв. Наші душі, злинувши в український степ, стануть в один ряд і складуть присягу, що доти не спічнемо — поки ворог, який мучить по тюрмах і каторгах наших батьків та братів, а матерей та сестер безчестить, не буде прогнаний з нашої Батьківщини.

Ми стало будемо готуватись і в слухну мінуту в ряді з друзями підемо туди — звідки лунає стогін та плач покритвджених. Нам шлях вказали герої визвольних змагань 18-20-тих років та друзі

Група учасників Другого Зимового Походу в калішеському таборі, перед своїм виїздом в Україну. Зліва направо сидять: третій — полк. Григорій Чижевський — начальник артилерії Української Повстанчої Армії, п'ятий — підполковник Микола Чижевський, шостий — підполковник Іван Шура-Бура, розстріляний під Базаром.

ГЕНЕРАЛ-ХОРУНЖИЙ ЮРІЙ ТЮТЮННИК
ГОЛОВНОКОМАНДУЮЧИЙ ПОВСТАНСЬ-
КОЮ ГРУПОЮ

наші з Української Повстанчої Армії, для яких не страшно було ставати віч на віч з озброєною большевицькою та сателітними арміями, тому, що їх сильний дух перемагав матерію, а Бог благословив їх змаг.

Одними із тих, які вказали нам шлях, є герої з під Базару, що своїм чином, незнане мале місто Базар зробили історичним.

«З дня 21 листопада 1921 року Базар— це вже не тільки назва незначного містечка на глухій Волині, але місце яке стоїть в історії поруч із Тернопілями та Херонеєю.

Чотири роки боролася молода Українська Армія перед ворогами, але встоятись не було сили і в листопаді 1920 переходить чужі кордони. Їх інтернують в таборах Польщі та Румунії. Для українського вояка, який ще недавно був грізним у боях, починаються безнадійні, безпросвітні дні.

В той час на Україні почала господарювати червона Москва. Плач, лемент з України долітав до таборів, де сиділи беззройні, але міцні духом, сильні любов'ю до рідного краю та свого народу вірні сини України. Усі думали над поміччю для своїх рідних. Формували з охочих «Українську Повстанчу Армію», яка складалася з трьох армійських груп: I-ої Волинської, II-ої Подільської і III-ої Басарабської. Басарабська група, під командою генхор. Гулого-Гуленка, мала перейти кордон Румунії на Україну, стягнути на себе увагу ворога і тим полегшити операцію прориву Головної Волинської Армійської Групи. Завдання її було не довершене, тому докінчувала його Подільська Група. Її відділові Окремого Призначення усміхнулося «воєнне щастя» і вони доконали значних воєнних подвигів. Головна Волинська Група була замаскована, як лісові робітники і сформована генерал-хорунжим Ю. Тютюнником. Постаравшись про деяку зброю, дня 4 листопада переходять польсько-большевицький кордон. Перехід відбувся щасливо. Сонце вітало соколів України на рідному чорноземі. Всі були захоплені і бажали тільки одного — «вперед». Повстанці не мали ані зброї, ані умундуровання, багато було без рпашів, а хто й мав то обдертий та обшарпаний. Зброєю для них була витривалість гарт духа та відвага і цим вони перемагали. Останній їхній бій був на річці Звездаль 17 листопада. Несподіваний удар сильною

ворожої кінноти, підтриманий піхотою, викликав велике замішання. Заатаковані на підводах ранені – схопили ручні гранати, якими то перший напір пошастило здержати. Ранені та хворі бились без-прикладно. Ніхто живий не хоче віддати себе ворогові. В цей час останньою кулею скінчив своє життя морський міністер М. Білінський і ройогвий 4-го курія Андрієвський та ще багато козанів, котрі тільки мали зброю. Решта бійців-мучеників лишилася на полі бою. Дехто сховався в лісах, декого заховали селяни в Миньках та Звіздалі, а інших беззбройних захопили до полону, над якими мав розправитися відділ Котовського. Ті, яким вдалось втекти дня 20 листопада, перейшли большевицько-польський кордон і в селі Біловіж здали зброю польській жандамерії.

Про трагічну долю українських борців, яких захопив ворог в на-слідок розгромлення Головної Волинської Групи на прічці Звізда-ль, говорить велика могила під містом Базаром.

Дня 21 листопада, всіх 359 засуджених виведено із церкви-в'яз-ниці о годині 9-тій ранком на місце страти – обідраних, скривав-лених, побитих і майже нагих.

Вони ішли поважно й гордо, мов на параді, і стали над моги-лою. Опісля з гурту червоних виступив комісар з пропозицією, щоб полонені вступили до червоного війська, а тоді їх помилують. На це питання відповідь комісареві дав козак Щербан словами: «Я, козак 6-ї Січової Стрілецької Дивізії Щербан, від себе і козанів, яких я знаю, кажу вам: Ми знаємо, що нас чекає і ми не боїмося смерті, але вас служити не підемо. Коли ви нас поб'єте, то знайте, що за нас помстить увесь український народ, а коли до українських козанів дійде вість про вашу ганебну роботу, то за нашу кров вони будуть нищити все, що тільки має хоч ма-лий зв'язок із вами, натюгами. Опісля грімке «Слава» і залунав гимн «Ще не вмерла Україна», якого звуки заглушував тріскіт ворожих скорострілів. Спів починає затихати, але не переривається...

Могилу-Голготу білим саваном укриває сніг, що своєю непороч-ною білістю символізує непорочність Великої Жертви... Так 21 лис-топада 1921 закінчилася Базарська трагедія.

В день 21 листопада влонимо голови наші перед найбільшою жертвою яку зложили ті 359 борців на вівтар Батьківщини! По-дяку складаємо їм, що вказали, як треба стояти за нарід свій. Пршану віддаємо їм за зразок, як треба міряти наші тернисті шляхи.

У Вас Борці просимо – прилиньте з широких степів України, з темних лісів Волині й увійдіть у наші молодечі душі. Дайте нам сил побороти перешкоди на нашому шляху і дайте дійти до ви-мріяної, завітної мети – до Вільної Великої Української Держави, або – в потребі – піти Вашими слідами.

Бо Ви не померли, бо ідея за яку Ви кров свою так щедро доостанку пролили – безсмертна!

359 Героям з тід Базару нехай буде вічна – Слава!

(За підпільними виданнями)

УКРАЇНЦІ В ЧЕХОСЛОВАЧИНІ

ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПОДІЙ 1968 РОКУ

(продовження)

(Доповідь інформативного характеру виголошена
на конференції ЦЕСУСУ в Мюнхені 10.8.1971р.)

ТРЬОХСОТРИЧНА ДЕРЕВ'ЯНА ЦЕРКОВЦЯ В СЕЛІ МЛИНАРІВЦІ

Це все мало означати як «негація нездорового минулого», як «по-валення старих буржуазних засад». І було! Деформація 50-тих років залишила русинів без своєї «руської віри», без «своєї землі», без своєї «руської національності». Деформація продовжувалась на всіх ділянках системою культу, а в ній немаловажну роль зіграли окремі функціонери українці, як дуже добре знаряддя: від СНР напр. (бувний депутат др. Рогаль-Ільків, тепер члс. амбасадор в

США) до МНК, від працівників у центральних партійних органах, де маю на увазі в першу чергу Василя Біляка з його гаслом: «Ай словенська школа є соціалістична школа», яке дало підставу масової ліквідації українських шкіл..., до працівників у найменших установах.

Виходячи з недавнього можна зробити лише один висновок: Політика денационалізації українців-русинів була офіційною політикою, а існування деяких українських установ як напр. КСУТ, УНТ, ПУНА, Видавництво, Радіо і ін. були установи, яких треба терпіти, але й треба мати, щоб доназувати всім дома і за кордоном як соціалістична Чехословаччина послідовно вирішує українське національне питання, як гарно піклується про українське населення. Піклування було чудове – ми з дня на день, як українці, а чи русини, зникали і з колишніх 80-ти тисяч, що нас зволила нарахувати в 1910 році аж ніяк неприхильна мадярська статистика, через п'ятдесят літ нас лишилось магічне число складене з п'ятох трійок, тобто 33333!

От і з такою торбинкою досвіду ми вступали до подій 1968 р.

В газеті «Нове життя» з 9-го березня 1968 р. одна з кількох нечисленних постатей українського національного відродження 1968-го року – др. Юрій Бача писав: «Сьогодні здається нарешті настав час, коли можна відверто сказати і про те, які помилки робилися також і в українському питанні Чехословаччини». «Нарешті розпочинаємо обговорення також наших українських проблем» – пише «Н.Ж» з 16-го березня. Восьмого березня відбулося святкування третьої річниці Українського Клубу в Пряшеві, 9-го березня актив преси, в понеділок 11-го це найважливіше: засідання Президії ЦК КСУТу, у вівторок 12-го – мітинг української пряшівської молоді, яка вимагає своєї молодіжної організації. Це все під гаслом: «Ми за вірність республіці, але й за рівноправність в ній!».

Так, за рівноправність не формальну, а фактичну, бо коли ми в 1968 р. лише починали, обговорювали, на сході Словаччини деякі експоненти словацького політичного й національного життя створювали атмосферу, мовляв, отих кілька тисяч українців утискує, що більше, тероризує три з половиною чи чотири мільйонову масу слованів. Вже була в русі пропаганда як то русини хочуть відірватися від ЧСР і приєднатись до Великої України. От повторення словацького патенту з кінця тридцятих років і знова повторення на русинах.

Що властиво робили українці ЧСР? Чого вимагали? В «Зверненні (7) до українців-русинів Чехословаччини» від поширеної Президії КСУТу між іншими пишеться: «Вимагаємо швидкими темпами створювати робочі можливості в нашій краї, щоб якнайшоріше досягти такого життєвого рівня, як в інших краях республіки». Нічого неможливого, а навпаки, дуже конечне, бо область, яку заселяють українці на Словаччині була і є найбільш бідною в цілій республіці.

Дальша вимога в зверненні говорить: «Щоб наші діти в більшій мірі мали можливість учитись у всіх школах»; «щоб для нашої молоді було забезпечено працю і можливості розвитку в своєму краї» і т.д.

Подекуди, в поодиноких статтях в газеті «Нове Життя» й інде з'являлись бажання, однак офіційно не були вони ніколи винесені, що коли словаки вимагають федеративного упорядкування республіки, то нам, українцям в рамках тієї федерації має бути забезпечена автономія нашого розвитку. Як виявилось виедовзі, не могло бути мови про автономію політичну, тому все звузилось до моделю автономії національно-культурної-соціальної. Це ж була на той час вимога цілком справедлива і ніяк не екстремна як її потрактували словаки. Бо ж, коли словаки хочуть рішати самі про свої проблеми, то чому нам, українцям в тій же самій республіці не рішати про свої?!

Але чому всі непорозуміння, оскаржування, чому цькування? — Тому що двадцять років не було інформовано чехословацьку громадськість про те, що в Чехословаччині крім чехів та словаків живуть також національні меншості, не вчили цю громадськість розуміти й признавати права на всебічний розвиток також цим меншостям. А ми — ми двадцять років зовсім не вчили наших людей захищати свої права (культурно-освітня діяльність). Тому сьогодні існують цілі генерації в ЧСР, які нічого не знають про історію, культуру, про життя національних меншостей. Звідти і тому стільки випадів проти прав національних меншостей, тому всі ці непорозуміння!

«Здається мені, що найгіршим гріхом буде, як, не дай Боже, в нашій свідомості і нашому сумлінні переможе думка, що в тій ситуації, яку тепер переживаємо, нам хтось допоможе, хтось інший прийде й порадить, що нам треба робити... ніхто, з великою радістю не буде приймати наші вимоги» (8).

Так, це є правда, отже нам треба діяти, треба щось робити самостійно так, як роблять інші. Отже що?

Треба випрацювати кілька варіантів рішення дальшого життя і розвитку нашого населення з яких бодай один щоб був ухвалений. Треба інформувати чхсл. громадськість, що русини не крадуть Східню

частину республіки, що ми лише домагаємось того, що в сучасних обставинах нам вповні належить. Ще 18 лютого була випрацювана « Ситуація Справа про соціально-економічну і культурно-політичну проблематику українського (русинського) населення ЧССР . Плян накреслив дійсний стан українського населення ЧСР на всіх ділянках суспільного життя і піддав пропозиції для вирішення складних проблем чи то соціальних, культурних і політичних. Та як було вище сказано: «ніхто з великою радістю не приймав наших вимог».

Як ми інформували чсл. громадскість про свої проблеми і домагання: Найпростіше виявилось «штурмувати» словацькі газети своїми зверненнями, резолюціями; пояснювати свій стан, але «найпростіше» скоро виявилось найскладнішим .

Наш голос це був «голос вопіючого у пустині». Словацькі газети були далеко від того, навіть офіціоз ЦК КПС «Правда», був далекий від того, щоб нас розуміти. Голос і бажання українців газети обходили мовчанкою. А якщо часом якась газета вже зволіла опублікувати якийсь документ чи меморандум українців, то він завжди з'являвся в неприхильному до нас навісвітленні. Коли представники українців зібрались на відвагу, щоб організувати Всенародній З'їзд Українців-Русинів Чехословаччини , то термін його відбуття було треба три рази перекладати, поки нарешті й остаточно аж сам наш «земляк» Василь Біляк не дав собі залежати, щоб З'їзд ніколи не відбувся .

З'їзд не відбувся, його заборонили, але не було заборонено дальше цькування українського населення, зокрема ж української інтелігенції. Це все було можна, бо демократія! Люди п'яніли від демократії і п'яні правдиво робили демократію». Була демократія, тому було можна зірвати український напис на стіні Філософського Факультету в Пряшеві, було можна безкарно зірвати десятки подібних написів по українських селах і містечках на Східній Словаччині. Було можна написати на стіні вище згаданого факультету, що «Над Татроу са блисна, громи діво українцом бію». (10) Обставини довели до того, що через кілька місяців ці «громи і дино били» і самим таки словакам а то й чехам. Прийшов 21-й серпень 1968 року. День, коли було зайво покликуватися на демократію, на «соціалізм з людським обличчям». Прозріли чехи, прозріли словаки (?), прозріли й українці.

Казалось би, що з тим днем все вода забрала та не так воно. Дещо було зроблено, а чи було можна зробити більше, розумію в українському питанні, годі мені коротко сказати. Зробилось бодай це, що навісвітлилася історія останніх двадцять літ; навісвітлюлося відношення уряду до українців, навісвітлюлося дійсне обличчя комунізму.

Аж серпневі події були потрібні для того, щоб чехи і словани вповні могли усвідомити собі застерігання Т.Г. Масарика і його слова: «Самостійність не вдержить і не спасе жодного народу, нарід мусить втримати самостійність – спасе нас моральність і посвята». (11)

А про це як працювалося для утворення чи радше відновлення Союзу Молоді Карпат в 1968 р., буде далі.

Поэзия
Проза

ЗБІРКА ПОЕЗІЙ. НЬЮ ЙОРК 1971 СТОР 80

ЗИМОЮ

Ходімо в зиму! В нашім парку
Вона прозора, мов кришталъ,
Невинна, як сонет Петрарки,
Як нареченої вуалъ.
Ходімо в казку! Нам розкажуть
Її зимові дерева,
Огорнена у срібну пражу,
Ця казка свіжа і нова.
Нехай наб'ється сніг за комір,
В волоссі паморозь блищить,
Та ми не віддамо нікому
Цю радість, що майне, як мить!
Як наша молодість майнула
В бездонне озеро буття...
Згадаємо своє минуле
Без болю і без каяття.
Хай на твоїх, уже не юних,
Засле усміх на устах.
А на дротях, на білих струнах,
Застиг, як нота, чорний птах.

Спроби

Місто Лева

Львово, про тебе співаю,
Земле моїх батьків,
Де кожну вулицю знаю
Уже немало вінів,

Де смілі сини Богдана
Ішли у славні бої,
Де кожен камінь мов рана
Дітей дорогих твоїх.

О Львово, обитель Лева!
Пророком народ твій був.
Він силу твою сталеву
Ще з давніх-давен відчув.

Поставив на варті міста
Сто левів на диво всім,
Легенду створив барвисту
Про грізний розплати грім.

І каже легенда давня,
Безсмертна як сам народ:
Як сповниться чаша горя
Від чорних людських знегод,

Тоді, ще німі учора,
Ці леви проснуться вмиць,
Тоді заревуть як море,
І зійдуть з камінних плит.

І підуть по місту грізно,
Щоб помсту свою звершить,
І буде тоді запізно
Пошади у них просить.

... Проснулась левина сила:
З міжгір'я, де в'ється плай.
Від бойківських хат похилих
Неслось громове: — Вставай!

Апостолам чорним зради,
Ланеям богів чужих
Ніде не було пощади
Від вірних синів твоїх.

Отак, як Дніпрові води
Не може ніхто спинить,
Так силу мого народу
Не зможе ніхто убить.

Мій брате могутній, Львово,
Твердинею правди стій!
... Це батьківський голос крови
Озвався в душі моїй.

Україні

Твій Київ — України Парфенон,
Його Печерська лавра — величава,
Поміж світил тисячолітніх грон
Тут піднялась твоя свята Держава.

Тут предки твої мчали у віки
Крізь Золоті Ворота, в славу куті,
Прапрадіди твої і прабатьки
Своїх дітей хрестили у Славуті.

А Хортиця твоя — не просто Січ,
А вольниця українського народу,
Історія його гулких сторіч,
Якій ніяк не канути у воду.

Над Ненаситцем — голоси «Ракет».
Минуле розмовляє із майбутнім,
І наш Тарас піднявся поміж планет
Своїм нобзарським співом незабутнім.

Останній час, то зрілості пора...
Є зрілість у природи і в народу.
Зросли дубки біля мого двора,
Щоб берегти твою, Україно, вроду.

Травнем усміхнувся листопад

Він пішов, пішов і не вернувся,
Не вернувся до матері назад
В день, коли нам травнем усміхнувся
Вогкий і холодний Листопад.

Юний був, ну, майже ще дитина.
І стрункий, як молодий дубок.
Темна нучерявилась чуприна
І зубів виблискував разок.

У вінно хтось стуннув на світанку
І сказав тихенько: «Вже пора!»
Усміхнувся Ігор наостанку,
Як виходив з рідного двора.

І сказав: «Я ще вернуся, мамо.
Ти зарані по мені не плач»....
Прив'язав гранату біля стану,
Поясом стягнув цивільний плащ.

І пішов легким і пружним кроком
Поруч з другом в сіру каламуть...
Я стояла в розпачі глибокім,
Поки кронів стало вже не чуть.

А навколо не було вже тихо —
Темні постаті виходили з домів,
Десь лунали постріли і крики,
«Не пора» гримів потужний спів.

Йшли сусіди, друзі мого сина,
Йшли і старші вже чоловіки,
Встали всі за волю України,
Що про неї мріяли віки...

Він пішов, пішов і не вернувся,
Не вернувся до матері назад
В день, коли нам травнем усміхнувся
Вогкий і холодний Листопад.

500 героїнь

П'ять соток їх було, старих і юних.
 Докраю змучених і рішених на все.
 Їх крики й досі відбивають луни.
 І вітер їх відчай навкруг землі несе.
 А світ мовчить, згинуло в масакрії, в Кінгріпі.
 Розтроснені тіла садисти осоружні
 З цинічним сміхом в яму загребли.
 І нам своїх імен ніхто з них не залишив.
 Їх душі вознеслись в безсмертну неба синь.
 І на своїх скрижалях записав Всевишній:
 «П'ятсот жінок, країнок — героїнь».

Син командира

Високе чоло, стиснені уста,
 Такі ще юні і такі рішучі.
 О, так, йому судилась висота.
 Таних не стримають ні прірви, ані кручі!
 Хоч руки зв'язані — із ворогом на прю!
 Хоч із-за ґрат — із закликом до світу!
 Але так боляче за молодість твою.
 В тяжкій неволі сумно пережити!
 Та не зломити волю ворогам,
 Її ж самі вони загартували
 Собі на горе, та на радість нам.
 Вона тепер, мов викута із сталі.
 Отим плебеям невтямки було.
 Що честь твоя — тобі життя дорожча,
 Що, коли соколові зранити крило,
 То серце соколові з гніву затріпоче.
 Тобі ламали крила, і не рік.
 А довгі і страшні десятиріччя,
 На двадцять років кат тебе прирік
 Дивитись смерті проклятій в обличчя.
 «Зречися батька, його прокляни,
 Назви його злочинцем і бандитом!»
 Та з уст рішуче і коротке «ні!»
 І погляд твій лишився непохитним.
 Ти заховав батьківський заповіт
 У серці, загартованім стражданням.
 І, наче папороті таємничий цвіт,
 Він там горітиме у волі сподіванні.
 Ти не самотній, ні! Міцніше і росте
 У всьому світі юних, чесних опір.
 Ми віримо, нова доба гряде.
 Ми чуємо її залізні кроки.

ЛЕСЯ

(продовження)

— Ну, то розкажуй же, Лесю, як тобі їздилося. У Києві перед моїм виїздом не було й хвилинки часу на розмови з тобою, бо ти завжди тільки з товаришами та роботою... А для мене й татка часу не ставало...

— Ти правду кажеш, Мамочко, зате ж після київського гамору, в нашому Гадячі тихо-тихенько й коли б тільки не так волого тут було!... Але тепер, літом, таки сухо й тепло...

— То розкажуй же...

— Від виїзду зі Сан-Ремо 20-травня та приїзду в Одесу 20 червня, — цілий місяць довелося по морю блукати. Набачилася я всіякого дива: і снігові гори, й сині та зелені озера в Швейцарії, й рейнський водопад і неапольська затока з Везувієм і святий атенський Акрополь і мертве місто Помпеї й золотисто-рожева Сицилія і місто барвистих тканин Смирна, і фантастично гарний Константинопіль... Вражень було багато та чогось не писалося... І врешті прикристи в Одесі, суворий огляд на границі...

— Ну, бо це ж уже «наша сторона»... А в Києві кого ще бачила?

У хаті був тільки татко й на три дні приїхала Шура, їздила за місто до Драгоманових, — Рада саме виїздила до Парижу складати іспити з французької мови й літератури, щоб мати диплом... Бачила Черняхівських, Стешенків, Старицьких. Лисенків, Матушевського, ну й звичайно, — Квітку. А з галичан був тільки Труш. Татко казав мені, що «Київская старина» ніяк не хоче містити нариси Кобилянської, хоч як татко намагався їх намовити... А де ж Ліля? Я хотіла й з нею поговорити, поки гості не наїдуть до нас! Лілю, а йди-но сюди!

Ліля ввійшла з мискою ягід для смаження.

— Я нарештє взяла таку роботу, щоб із вами говорити й маму виручити. Ну, я слухаю тебе, Лесю.

— Я хотіла порадити тобі, якщо ти взагалі поради приймаєш, щоб ти не готувалася ще цієї зими до докторських іспитів. Ще, чи вдасться, чи ні, витягнути якусь користь із твого докторського диплома, а здоров'я або й волю готова ти втратити. Дуже мені не хочеться, щоб ти до того клятого Петербурга поверталася...

— То що ж мені робити? Так і кинути незакінчені студії?

— Та Боже борони! Але ти розваж тільки, що робишся тепер зі студентами у Петербурзі! Чи хочеш, замість у докторанти, потрапи у засланці? Та ж у тебе родина! Не тільки Михайло, але й маленький Михайлик... Коли вже і в Австрію їхати не можеш, бо тамошній диплом, як я тобі писала, у нас тут неважний, то треба таки відкласти цю справу на рік...

ЛЕСЯ УКРАЇНКА НА ВІДКРИТТІ ПАМ'ЯТНИКА І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОМУ В ПОЛТАВІ.
ЗЛІВА НАПРАВО М. КОЦЮБІНСЬКИЙ, В. СТЕФАНІК, ОЛЕНА ПЧІЛКА, ЛЕСЯ УКРАЇНКА,
М. СТАРИЦЬКИЙ, Г. ХОТКЕВИЧ, В. САМІЙЛЕНКО. ФОТО 1903 РОКУ.

— І так-ось весь рік марно просидіти?

— Та чого ж марно? Тимчасом ти можеш свою колекцію до вистави виготовити! Оце ідея! Може є в тебе такі узори, які я могла б вишити, — то я з охотою тобі допоможу! Мені навіть цікаво було б вивчити нові узори, не хрестиками...

— Леся правду каже, Лілю! Ану ж візьмемося всі три й таку виставу влаштуємо що наші київляни тільки роти роззявлять! Бо я теж допоможу й своєю збіркою й роботою, ще й Оксану запряжемо.

— Ну Вони ж бо найкращі майстрині...

— Хай буде по-вашому! Може й справді варто перервати студії у тому клятому Петербурзі задля вистави...? Та й Михайлик побуде трохи під моєю опікою... Але на одне то я вже не погоджуся: Лесі не можна zatrudнювати вишиванням! Навіщо їй ще й цього?

— Але ж я страх люблю вишивати! І зовсім цим не втомлююся, бо ж завжди майже лежма вишиваю. Навпани, це дає мені деяке відпруження. Ти знаєш, що я скрізь вожу зі собою вишивки: по санаторіях, готелях і пароплавах... І завжди, де б я не була, скрізь підходять до мене дами й хвалять, не нахваляться, наших узорів! Ну, то вже й вирішили. А тепер я хотіла вам сказати, що цим разом у Києві, мені якісь погані думки до голови прийшли про наших товаришів... Такі вже вони мені видалися заляканими, затурканими... Це одні, а другі, навпаки: їм у голові тільки б закінчити школи й кар'єру робити... А в одних і в других, — ні сліду наших спільних мрій, колишніх ідей, високих полетів духа... Усе янесь приземне, низьке... Чому воно так? А може це тільки мені так здається, бо ж я набачилася в Галичині всіляких зборів, наслухалася закликів і промов, тимто й тут мені все мовчазне в виглядає?

— Скажу тобі, Лесю, що й мені важко від того! Правда, що гіршої тюрми, як у нашій Росії, — й не знайти! Ось Михайло пише мені з Праги як він себе там вільно почуває, як ніхто нікому не забороняє говорити якою завгодно мовою й на які завгодно теми... Але й ми не мусіли б уже бути аж такими льояльними...

— Справді. Адже ж наша мама якось знайшла можливість навчити нас усіх рідної мови...

— Оце ж мені й признання від доньок попало! Але не забувайте, що разом із цим, я мусіла навчити вас і переключування: офіційно, російською мовою вдавати льояльних, зате ж у своїй хаті вміти почувати себе вільними...

— Так, мамочко, і всі ми думаємо, говоримо й пишемо все-таки українською мовою... Не можуть же так і інші чинити?

— Та признай же Лесю, що не в усіх була така мама, як у нас! І в кількох домах у Києві ти почуєш українську мову? У Лисенків та в Старицьких, — ось і все!

— Я не маю претензій до старих! Від самої Рутни після Мазепи, — їх же виховували й перевиховували на рабів! Але ж молодь? Ота поступова молодь, яка засуджує всіляких «народників» за те, що вони не вміли «боротися», а тільки пісні співали й на бандурі грали... А як же борються вони самі? Цим, що ходять на тайні сходини, де тільки цвенькають, — по-чужому звичайно, — про речі,

відірвані від нашої власної політичної ситуації?... Правда, дискусії бувають іноді дуже гарячі, особливо ж при «обласних» питаннях, та все ж це тільки дискусії... А де ж боротьба?!

— На це все, Лесю, я не маю відповіді, а мама й поготів! іноді доводиться мені їх боронити перед мамою, але без великого переконання...

— Та як же їх оборониш, коли у «Рідному краю» вони добачують тільки антисемітизм і не хотять зрозуміти, що це просто заслона, що ці мої громи мусіли б бути звернені вбік куди гіршого визискувача... Та киньмо це, читай Лесю, що обіцяла, а то перешкодають...

— Оце я нарешне затіяла таку з вами розмову, щоб дізнатися чи правильно я написала моє посланіє «До товаришів»:

О, не забуду я тих днів на чужині
Чужої й рідної для мене хати,
Де часто так приходилось мені
Пекучу, гірку правду вислухати.
Уперше там мені сұворії питання
Перед очима стали без покрас;
Ті люди, що весь вік несли важке завдання,
Казали: годі нам, тепер черга на вас.
На вас робітники незнані, молодії...
Та тільки, хто ви, де? Подайте голос нам,
Невже ті голоси неміливі, слабкії,
Квиління немовлят, — належать справді вам?
Невже на всі, великії події,
На все, у вас одна відповідь є:
Мовчання, сльози, та дитячі мрії?
Більш на ніщо вам сили не стає?
Невже се так?... Я мовчки все приймала;
Чим мала я розбити докори ці?
Мов на позорищі прикута я стояла,
І краска сорому горіла на лиці...
Що ж браття, мовчите? Чи втішені собою,
Що вже й докори сі вас не проймають?
Чи так задавлені неволею, журбою?
Чи може маєте якусь яснішу путь?
Подаймо їм великую розвагу,
Скажім і докажім, що ми бойці самі
А ні, то треба мать хоч ту сумну одвагу, —
Сказать старим бійцям: «Не ждїть, не прийдем ми!»

— Браво, доню! Ось так саме й я думаю про нашу молодь! Та ще... я просто вражена твоєю спостережливїстю, бо ж ти так рідко між нами буваєш.. Але може це якраз тому, що здалека тобі все живїше кидається ввічі? Крім того, ти можеш порівняти з цим, що бачиш у широкому світі, та й хоча б у Галичині...

— Ти, мамочко, завжди мене хвалиш, а ось що Ліля скаже? Цікава мені її думка...

— Та що ж я? Мені досадно й прикро це все слухати, але за-

перечити не можу...

— Ну, тоді змінім тему. — запропонувала Пані Ольга. Я бо хотіла б послухати дечого про Львів. Давно вже не була в Галичині... Розкажи ж дещо, Лесю про «лисів», як ти їх звеш...

— Та хіба ж можна їх якслід розкусити, коли перебунеш два-три дні, хай і п'ять? Та все ж пригадується мені одна розмова, чи пак суперечка з Трушем і Ганкевичем за... Івана Франка. Вони говорили про його універсальність і раділи, що в нас є такий талан: белетристичний, науковий, поетичний, публіцистичний, практичний і т.д., все одній особі. А я навела їм Франковий опис якоїсь господарської вистави, якого мусів він виготовити для газети задля хліба, й пригадати «скручені голови» багатьох його романів, повістей і драм, яких він не мав часу написати. Таку «універсальність» назвала я «медхен фюр алес». Мої бесідники страшенно роздратовалися й корили мене «літератським аристократизмом». Я кинула Трушеві: «А коли б вас примусили шильди малювати та вагони фарбувати, а вашим пейзажам «скрутили голову»? — «Це зовсім щось інше!» — образився мистець. «А вам казали б площі для мітинга замітати, «скрутивши голови» вашим промовам?» — вдалася я до Ганкевича. Цей мав ще відвагу відповісти: «Що ж, як треба було б...» — «То мені вас дуже шкода було б?! — вирвалася я. «То це значить, що ви шкодуєте Франка на практичну роботу!?» — «Авже ж!» — стояла я при своєму. І так ми пересварилися до пізної ночі, а тоді я ще до ранку перепланила та докричала собі за невтриманість.

— О це цікаве й повчальне! Але й ти ж Лесю, пишеш іноді для заробітку й не завжди те, що хочеш...

— Так, я пишу для заробітку, але ніколи того, чого не хотіла б писати! Я виготовила, наприклад, реферат для нашого гуртка, а тоді посилала його до «Жизні» й вони друкували його й мені платили. З Франком інанша справа: він мусів іти до чужих редакцій і писати там те, чого вимагали, залишаючи свої роботи на боці... Але тепер ви мені скажіть як стоїть справа з «Просвітами»?

— Та хочемо діяльність поширювати на бібліотеку, книгарню, музей і всіляку всячину. А мама погодилася відвести декілька сторінок «Рідного краю» на «Молоду Україну»...

— Але все це ще тільки в плянах та проєктах! Гей діти, час уже спати!

24 січня 1907. Київ.

Люба Мамочко!

... Ну, ти вже знаєш про ту халепу, що звідкись було взялася на нас... Нам з Лілею ще сяк-так було: намера без «кримінальних» та ще Грінченко, що був нашим віз-аві, поділився з нами стравою з дому: пляшкою гарячого молока й двома котлетами. То значить ми й без сніданку не zostалися. Найгірше було дядині, бо її затаскали аж у Лукіянівський участок, — ми були в Либедському. — де взагалі дуже погано й при її здоров'ї й настрою це все дуже непідходяща річ. Прикро було теж Модестові Филиповичеві, бо в його жінки було саме запалення легенів, та й сам він тіль-

ЛЕСЯ УКРАЇНКА НА ТАРАСОВІЙ ГОРІ В КАНЕВІ Мал.- І.А. Тихий

ки-що перебув інфлюенцу... Читала я сьогодні в газетах, що й на «Рідний край» був напад. Оце ще халепа! Тут, кажуть, страшенно розруйновано «Раду» і «Вістник». Добре, що мої поезії всі вдома залишилися, а листів сливе не було, бо я взагалі не бачу потреби збирати архіву, — без нього далеко приємніше жити, а то от з того що було в Тебе, забрали навіть пару карток Галайди... Кривинюк ще тут, але позавтрьому виїздить. Веселі свята він мав, нема що казати!.. Погано, що ми тепер по всій Україні розтикані. Було б охвітіше вкупі. Напиши яка Твоя адреса тепер. Бо Квітка опинився аж у м. Іванкові...

- Це я... Квітка...
- А добридень, Квіточко! Який же добрий вітер приніс вас з Іванкова?
- Та я... тее... вибачаюся... довідався про ваше... тее... ув'язнення...
- Ну й ви, звичайно, прибігли рятувати! Ах, який ви любий-любий, Квіточко! Ви справжній друг-приятель і як вас не любити?
- Та хіба ж можна мені тее... та хіба ж я міг... там всидіти?
- Сідайте перш за все та й вип'ємо разом чаю. Але спершу я погодую маленьке Утятко, бо Ліля пішла на курси...
- Звичайно... і мені тее... глядіти мило... Чи не треба вам допомогти? Бо ви, бачу... тее... самі в хаті? Оце добре... бо я хотів... поговорити...
- Сама як бачите й якщо хочете допомогти, то й посадіть Утятко в цей високий стілець. А поговорити? Про щось важливе?
- Та я... власне... та тільки не сердьтеся... я й справді... чесно кажу...
- Ну що таке? Ось цим разом я ніяк не можу догадатися... Бо хіба в тих часах ви не збираєтеся якого концерту влаштовувати?
- Ні, Боже борони! Я хотів, тобто... я би щасливий... Ні, я не можу... вам цього сказати...
- Ну, як не можете, то й не кажіть... Навіщо себе силувати?
- Та я не силую... Ну, то вже скажу... тільки... я хотів би забрати вас із Києва...
- Забрати мене? А нуди ж то?
- На Кавказ... Бо знаєте... вам тее... все одно: в Італію, чи на Кавказ... Там же тепло...
- Стривайте. Якже це ви мене хочете забрати? І чому саме на Кавказ?
- Я... я дістав там призначення...
- А так? То вітаю з успіхом!... А хіба ж ви подавалися на Кавказ? А чому не в Україну?
- Бо... ну вибачте... я думав...
- Ах, розумію, мій любий Квітко! Тепер уже все розумію! Ну й благородна ж із вас душа! То ви нарочно подалися на суддю на Кавказ, щоб мене туди забрати? І ви придумали, що я так зразу ж і погоджуся на вашу жертву?

— Та хіба ж це жертва?... Це ж моє... щастя, панно Лесю! Я вже давно... теє думав... одружитися, тобто... тільки з вами...

— То ви одружитися з мною хочете? Ну, справді, такого «признання» як каже наша Оксанка, то я й не сподівалася! Але ж бо Квіточко! Навіщо вам здалася така дружина як я? У мене ж ніякого таланту для домашнього господарства немає...

— Та хіба ж я посмів би? Та коли б ви, панно Лесю,... захотіли, тобто... дали свою згоду, то я... всі клопоти... всі труднощі від вас забрав би... в тому була б уже... тільки моя голова...

— Ну я й справді не знаю, чи мені сміятися з вашої пропозиції...

— Вам смішно... а я думав...

— Стривайте... чи глибоко зворушитися вашою благородністю! Чи існує де на світі така друга людина, як ви? Ви хочете одружитися, щоб узяти всі тягарі на себе... А втім це все до вас подібне. Ви, просто, інакшим і не можете бути!... Але говорім серйозно. Я, Квіточко не думаю скористатися вашою добротою... Це було б негідне! Хіба ж могла б я вам таку кривду заподіяти за все це добро, що ви мені в житті зробили?

— Кривду, панно Лесю? Ви смієтеся, правда? Хіба не відчуваєте... теє, яке це було б для мене... безмежне щастя... бути завжди біля вас, відхиляти всі лиха... — Та ви ж і так завжди в нас буваєте і в Києві й у Гадячі й у Зеленому Гаї, а то й аж на Буковину за мною помандрували... Навіщо ж вам з мною одружуватися? Хіба ми не радо вітаємо вас у нашій хаті?

— Е ні... Це не те саме!... Вибачте але я хотів би... мати право... офіційне право до... до опіки над вами!...

— Ого, то ви, Квіточко не такий уже несміливий, як виглядаєте! Правда, я завжди забуваю що ви правник і напевне непоганий правник, коли так швидко закінчили студії і призначення дістали... Але киньмо цю розмову... бачите треба маляtko приодягнути і хтось у двері стукає...

28 липня 1907. Київ.

Люба Мамочко!

Справа скінчена. Ми звінчалися сьогодні в 1-й годині дня... Ми не запрошували нікого, крім конечних свідків... бо ми вінчалися в далекій церкві... Ніхто з родичів Квітки не робив нам ніяких труднощів і зайвих урочистостей, навпаки — в чому треба було — помагали, чого не треба було, — до того не примушували... Плян наш тепер такий, щоб їхати на Севастополь залізницею, потім оселитися десь там недалеко, може в Балаклаві, й перебути виноградний сезон...

Цілуємо Вас міцно всіх!

Леся й Климентій Квітки.

КІНЕЦЬ

Вже появилася у Видавництві ЦУСУМ
нова книжка спомини
ЮРІЯ БОРЦЯ

У ВИРІ БОРОТЬБИ

в твердій оправі, з золото-друком і колірною
суперобкладинкою. Численні ілюстрації і
обкладинка роботи мистця Р. Глукна.
стор. 320. ціна 5 дол.

Є це глибоко пережиті і барвисто змальовані
правдиві картини боротьби УПА на Лемківщині
в рр. 1945-1947. Книжка ця повинна знайти-
ся в хаті кожного українця, як документ геро-
їчного змагання лемківської вітки українського
народу за право бути господарем своєї землі -
за вільну Українську Державу.

Появилася повнокольорова картина мистця

ПЕТРА АНДРУСІВА

«КНЯЖИЙ ПИР -
СВАТАННЯ АННИ ЯРОСЛАВНИ»

Повна краси й величі картина з наймогутнішого пері-
оду української історії, що в'яже Україну зі світом,
наповнює гордістю кожного українця за славне
минуле свого народу.

Набувати по Осередках СУМ і в українських
книгарнях. Ціна «Княжого Пиру» 2 дол, або
рівновартість в іншій валюті.

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ДЕКАБРИСТСЬКОГО
РУХУ В УКРАЇНІ. МАЛО ВІДОМІ МО-
МЕНТИ З БОРОТЬБИ УКРАЇНСЬКОЇ
КУЛЬТУРНОЇ ВЕРСТВИ ПЕРШОЇ ПОЛО-
ВИНИ ХІХ-ГО СТОЛ. 120 СТОР.
ІЛЮСТРАЦІЇ Р.ГЛУВКА. ЛОНДОН 1971

Олекса Воропай

В ДОРОЗІ НА ЗАХІД

ЩОДЕННИК УТІКАЧА

КНИЖКА БАГАТА В СПОСТЕРЕЖЕННЯ
ЗА РОКИ 1944-1948. ЦІННИЙ ДОКУМЕНТ
ДЛЯ ДОСЛІДІВ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН
ТИХ ЧАСІВ. ЧЕПУРНЕ ВИДАННЯ.
СТОРІНОК 282.

Лондон, 1970

Українська Видавнича Спілка

W. MYKULA

LA RELIGION ET L'EGLISE EN UKRAINE

ФРАНКОМОВНА КНИЖКА ПРО СТАН ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ. БАГАТО ДЖЕРЕЛЬНОГО МАТЕРІЯЛУ І СВІТЛИН. ЗНАЙШЛА НАЛЕЖНУ ОЦІНКУ В ЧУЖИХ ЦЕРКОВНИХ КОЛАХ. СТОР. 80. НАКЛАДОМ «ЛЬ'ЕСТ ЕВРОПЕЕН» ПАРИЖ-БРЮССЕЛЬ 1971 Р.

Wasja und der Schatz am Dnepr

Alexander Berdnyk

«ВАСИЛЬ І СКАРБ НАД ДНІПРОМ» ВДАЛИЙ ПЕРЕКЛАД ПАНІ ГАЛІ ГОРБАЧ З УКРАЇНСЬКОГО НА НІМЕЦЬКУ МОВУ ПРИГОДНИЦЬКА ПОВІСТЬ ДЛЯ МОЛОДІ З СУЧАСНОГО ЖИТТЯ В УКРАЇНІ. ЯКА ЗАХОПЛЮЄ МОЛОДІ ШЛЯХЕТНИМИ ПОРИВАМИ ТА ІДЕЯМИ.

НАУКА
КУ
ЛЬ
ТУРА
МИС
ТЕЦТВО

АРХИСТРАТИГ МИХАІЛ НА РАТУШІ В КИЄВІ

КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(ПРОДОВЖЕННЯ)

Будівля, будова, подудова

Іменники будівля й будова інколи бувають синонімами, що означають тотожні поняття: «Громадські будівлі стояли по той бік села» (О.Копиленко); «Хитались червоні колони будови» (М.Бажан). У двох цих фразах обидва іменники становлять закінчений наслідок будівельного процесу, що відповідає російським словам здание, строение. Проте іменник будова може означати ще й процес будування («Ми росли на полі, на будовах, у труді і в бою» (П.Дорошко), структуру (будова тіла, будова речення) і конструкцію (будова машини).

Є ще іменник побудова, що означає закінчення процесу: Іноді його помилково вживають замість слова будова, коли мовиться про структуру: побудова тіла. Цього слід, розуміється, не допускати.

Вид, на виду, на видноті, вигляд, краєвид

Багато трапляється помилок із словами вид і вигляд — їх ставлять одне замість одного або користуються ними там, де треба вживати інших висловів. Пишуть, наприклад: «Цього року в нас добрі види на врожай». Краще було б: «У нас добрі сподіванки (вигляди, перспективи) на врожай». Іменник вид означає насамперед лице: «На її виду ще й досі було знати сліди давньої краси» (І.Нечуй-Левицький); «Поганому виду нема стиду» (М.Номис). Цей іменник може бути й синонімом слова зір: «Видом видати, слихом слихати» (Т.Шевченко). Російський вислів быть на виду по українському звичайно передається бути на видноті (перед очима, на оці): «На стіні, на видноті висів канчук-трійчатка». (О.Ільченко). Однак під впливом діалекту, де трапляється вислів «на виду» в розумінні — на видноті, перед очима, чуємо в сучасній популярній пісні Машкіна: «Вся краса твоя чудова у мене на виду». Розуміється, це, як і взагалі діалектизми, не варт поширювати в літературній мові, якщо на те нема особливої художньої потреби — передати колорит місцевої говірки, лишити незайманою пряму мову персонажа твору тощо.

Неприродно звучить по-українському фраза «У вигляді нари йому наказано переписати весь твір». Відповідно до російського вислову в виде наказания по-українському буде за кару: «Кілька

годин просидів за кару» (С.Ковалів). Так само російському в виде подарка або в виде опыта — по-українському відповідає як подарунок або як спроба (на спробу, за спробу).

Такого ж гатунку фраза: «Він зробив це для вигляду» — замість — про око (про людське око, про людські очі), для годиться: «Щовечора збиралися до школи про людські очі, ніби на співанку» (А.Головко); «Бачу, не сердиться, а гнівається для годиться» (М.Стельмах).

Замість вислову зробити (робити) вигляд, який часто бачимо на письмі й чуємо в розмові, краще сказати удати, удавати: «Не удавай, немов не розумієш» (Л.Українка).

Замість такого ж хибного «І вигляду не показав, що йому соромно» треба — і взнаки (навзнаки, знаку) не давав (не подавав): «Проте Орися й знаку не подала» (А.Головко).

Відповідниками російського слова вид у розумінні «пейзаж, ландшафт» в українській мові є краєвид («Вийшла в поле й стала, задивившись у далечінь на чудовий краєвид». — М.Коцюбинський) або вигляд («Ой, що за чудові вигляди тут у вас і на річку і за річку». — І. Нечуй-Левицький).

Українськими відповідниками до російського вид у розумінні «сорт, варіант» будуть різновид, гатунок, рід, сорт, категорія: «Українська проза післявоєнного періоду на теми революції і громадянської війни представлена в літературі кількома жанрами різними різновидами історичного роману»; відміна («Є ще сім відмін цієї приказки», — М.Номис); а в біології — вид: «Слід розповісти дітям про армію наших агробіологів-мічурінців, про творців нових видів рослин і тварин». («Літературна газета»).

Російському вислову вид на жительство в українській мові відповідає — посвідка на прожиття. У художній літературі, коли хочуть надати фразі бюрократично-канцелярського звучання, користуються словом вид: «Як же ми тебе приймемо, що в тебе ні виду ніякого, нічого» (П.Мирний).

Вираз і вислів

Ці слова вважали за абсолютні синоніми, і в класичній літературі бачимо іменник вираз у різних значеннях: «Почала ... солодкими виразами любови промовляти» (І.Нечуй-Левицький); «Вираз на лиці понуро-урочистий» (П.Куліш).

У сучасній українській літературній мові ці слова розрізняються за значенням: там, де мовиться про якусь думку чи міркування, передані небагатьма словами, кажуть — вислів: «За висловом чийм» (Російсько-український фразеологічний словник І.Виргана та М.Пилинської); «Під заголовком газети був вислів: «Из искры возгорится пламя» у всіх інших випадках, зокрема й у математиці, користуються іменником вираз: «Ротмістр і очима і всім виразом показував, щоб він забирався геть» (П.Панч); вираз $a^2 + b = c$.

Відношення, взаємини, стосунки, відносно, щодо, стосовно, відносність

Відповідно до російських слів отношение, относительно часто надуживають словами відношення, відносно, забуваючи про інші, точніші, природніші слова: «Не можна допускати поверхового відношення до такої серйозної справи», — замість — поверхового ставлення або — ще краще — щоб поверхово ставились; «Відносно цього не може бути двох думок», — замість — про це (щодо цього, з приводу цього); «Я з ним у добрих стосунках», взаєминах, зв'язках.

Ось що засвідчує класика: «Слід би було зав'язати міцніші стосунки з тими людьми, що оце вдалися до вас» (Л.Українка); «Щодо панни Анелі, то я певний, що вона плаче десь по кутках»; «Чутки про землю ожили з весною» (М.Коцюбинський). У цих прикладах бачимо тільки слова стрсунок, щодо, про, уживання яких і слід додержуватися.

У математиці, а також у філософії й логіці слово відношення є єдиний відповідник російському науковому термінові отношение, наприклад: відношення $a : b = c : d$

В українській науковій термінології є ще слово відносність: теорія відносності.

Замість штучного вислову «у всіх відношеннях відповідно до російського во всех отношениях, наприклад: «Це мені зручно в усіх відношеннях», — слід користуватися давніми українськими висловами всіма сторонами («Славне було Запоріжжя всіма сторонами», — збірка пісень Лукашевича), з усякого (з кожного) погляду у («Це вигідно нам обом з усякого погляду», — з живих уст), як не глянь, як не подивись, з усіх боків, усебічно, зусебіч, у всіх плянах.

Останнім часом набуває дедалі більшого поширення слово стосовно замість неадаптованого вислову «по відношенню»: «Стосовно місцевих умов він розробив систему обробітку ґрунту», «Стосовно цього неподобства вже казали не раз». Проте не слід забувати й відомі слова щодо, про, приклади вживання яких наведено вище.

Відсутність, присутність, брак, наявність

Відповідно до широко вживаних у російській художній і діловій мові слів отсутствие, отсутствующий, присутствие, присутствующий і в українській мові є схожі слова відсутність, відсутній, присутність, присутній: «Ще з-за дверей почув голосні розмови і веселі сміхи офіцерів, присутніх у залі» (І.Франко); «Треба записати всіх відсутніх на зборах» (з живих уст); «Злочинця допитано в присутності свідків» (з газетної хроніки).

Проте часто слів відсутність, відсутній уживають навіть тоді, коли мовиться не про людей, а про речі:

«За відсутністю достатніх доказів такі справи слід припиняти»; «На літеру В чомусь відсутні слова «вагання», «вагатися». Чи на своєму місці стоять у цих реченнях такі слова, чи, може, краще сказати по-українському «за браком достатніх доказів», «на літеру В чомусь бракує (немає) слова «вагання»? Певно, що краще. Українська художня література в своїх класичних і сучасних зразках користувалась саме такими словами: «Коли у тебе бракує того насіння, позич його» (О.Стороженко); «Брак досвіду ж до лиха приведе» (переклад Бажана); «Він добре знав, що в Нимидори нема грошей» (І.Нечуй-Левицький).

Якщо росіяни кепкуючи з надуживання цими канцеляризмами, створили жартівливий вислів «отсутствие всякого присутствия», то ще менше підстав є в нас удаватися до них навіть у діловій мові, бо маємо, як видно, інші, потрібні для точного відтворення думки, слова, які поширюють наші мовні можливості.

Відщепенець, відступник, відступця

Слово відщепенець не дуже вдало перекладене з російського отщепенец у творі Пушкіна («Хто не вважає їх за відщепенців роду людського?»); не тільки швидко поширилося в сучасній публіцистиці й подекуди в художній літературі, а навіть попало, на жаль, на перше місце в наші словники, відсунувши в них на друге — давнє українське слово відступник.

Російське слово отщепенец має корінь щеп, спільний з другими російськими словами щепи, щепка (по-українському — тріска) і означає людину, що відкололась від певного суспільного або ідейного гурту людей, мов тріска від цілого дерева.

В українській мові є теж слова з коренем щеп — щепи (по-російському прививок), щеплення (прививка — у садівничому й медичному значенні), а тому українець, що не знає гаразд російської мови, сприймає слово відщепенець як людину, що чи то унікає, чи походить від щеплення.

Нема ніякої потреби творити нове слово, невдало перенісши його з російської мови в українську, коли є українські слова, що точно передають потрібне поняття: відступник («Май на увазі: відступникам немає вороття». — Л.Українка), відступця (Словник Б.Грінченка).

Слід заважити, що слова відщепенець ми не знайдемо ні в нашій класичній та живій народній мові, ні в словниках Б.Грінченка та за редакцією А.Кримського, — воно явне непорозуміння, що випадково попало в наші періодичні й неперіодичні видання, часом збиваючи з пантелику масового читача.

ХОР ПАНЕГРИСТІВ

В останнім році свого життя Леся Українка написала безсмертну драматичну поему «Оргія», що гідно увінчала короною безсмертя все її багатостраждальне життя, залишивши нам і потомкам нашим заповіт негнущості, принциповості й безкомпромісовості мистців супроти окупанта-ворога. Розуміється, в умовах царської цензури Леся Українка не могла писати, називаючи Україну й Москву їх власними іменами, і тому вона подала нам зміст свого заповіту у вигляді дуже прозорої аналогії в умовах панування Риму над Грецією, коли зарозумілий загарбник, оволодівши територією, прагнув підпорядкувати собі ще й культуру грецького народу... Дія відбувається в грецькій місті Коринті, де живе видатний грецький мистець Антей – творець пісень... Його родина складається з трьох осіб: сестри Евфрозіни – не дуже молодій вже дівчині, що не прагне слави й багатства, глибоко розуміючи трагічну долю свого брата, як мистця силою подоланого, але духовно неупокороного народу; його дружини – юної красуні Неріси, яку він щойно місяць тому винувив із рабства, віддавши за це свою батьківську спадщину, та його ще бадьорої матері Герміони, яка йому за цей його нерозважний вчинок раз-у-раз дорікає. Антей не віддає свого таланту римлянам, як роблять деякі інші мистці-греки, і тому примушений жити вбого: свої знання й хист він передає своїм учням-еллінам, і дуже скромна платня за ці приватні лекції залишається єдиним джерелом його прибутків. Ця педагогічна праця далеко не завжди дає Антеєві радість від усвідомлення чесно виконаного обов'язку супроти свого народу! Ні, не завжди. Ось до скромної оселі Антея приходить його найздібніший учень Хілон і, заминаючись, пояснює, що він більше не потребує Антесвих лекцій, бо... вже вступає до школи римського Мецената і навіть у хор панегіристів 1) самого Мецената!

Антей: – Ти? Ти вступиш у хор панегіристів?! В тую зграю за-
проданців, злочинців проти хисту? 2)

О, краще б ти навіки зацікавив,

Позбувся рук, оглух, ніж так упасти!

І це був мій найкращий ученик!

Павза.

Хілон: – Учителю, прийми ж мою подяку...

(Подає Антесві гроші, добувши з калитки)

Антей (відштовхує його руку):

– Геть! Я тебе нічого не навчив! Іди з очей!

(Хілон, похнюпившись, виходить.)

Духова осамітненість Антея поглиблюється: йому дорікають за

вбогість і мати, і молоденька дружина, яка теж має талант (до мистецького танцю) і не вбачає жодного пониження в тому, щоб... служити тим талантом на втіху римлян. Нічого дивного! Неріса — дочка рабині, і вона, мабуть, ніколи не доросте до рівня Антея! Таким чином лише сестра Евфрозіна підтримує свого брата і з ним духово співзвучна...

Та ось Антея відвідує скульптор Федон, який недавно створив статую богині танцю Терпсіхори на зразок юної та дуже гарно збудованої дружини Антея. Федон приносить Антесві запитання на оргію від... самого Мецената, а при цій нагоді й розповідає, що він уже продав Меценатові свій твір найкращий — статую богині Терпсіхори...

Антеї: Ти б і саму богиню запродав, якби лиш міг, у римський дім розпустити.

Федон: — Не розумію, що ти з мене хочеш! Чи мав би я, як ти ввесь вік сидіти без хліба і без слави?!

Антеї: — Це повинен терпіти еллін, коли хліб і славу здобути може тільки з римських рук.

Авже ж, Федоне, відколи безславна сама Еллада. — елліни повинні жаждати слави в серці заглушити!

Того не сподівайся, щоб я пішов на оргію з тобою!

Запобігай вже сам вельможних ласки, а я лишусь

«без хліба і без слави»... та, може, не без чести!

Наступ на душу Антея триває далі: на цей раз його провадить Неріса, яку Антеї любить, а для любленої людини немало злочинів на світі Божому було, є і буде. Усвідомлюючи свою владу над серцем Антея, Неріса ставить йому дуже тяжкий ультиматум: якщо він не піде на оргію до Мецената, тоді... піде вона:

— Ну, то рішай же зараз: чи ти, чи я?

І Антеї, уникаючи зустрічі з правдивими очима сестри, іде... на оргію сам...

На цьому кінчається перша дія.

Друга дія відбувається в пишній господі Мецената, де, згідно з тодішнім звичаєм, на переднім пляні возлежать найпочесніші гості (Префект і Прокуратор) та сам Меценат, а на помості перед ними хор панегіристів, між якими є Хілон, викінчує хвалебний спів. Хорові на зміну з'являються акробати, танцюристи й жонґлери... На заднім пляні, за найближче розташованими столами сидять і лежать гості різного віку й стану, а хористи, відспівавши, займають місця аж за найдальшими столами. Бенкет іде мляво...

У розмові між Меценатом, Префектом і Прокуратором раз-у-раз виявляється вся глибина зневаги переможців до переможених: — В атенській академії купити двох лавреатів можна за обол, 3) один поет, другий філософ буде! Обачніше, — не витрачать обола!

Раб доповідає, що прийшов Антеї-співець... Меценат каже йому приступити до столу ближче, але... місця для нього при столі нема, і... він стоїть перед римлянами-гостями, які лежать... Відрекомендувавши Антея своїм гостям, як «найкоштовнішу перлину Корінтської затоки», Меценат називає Грецію смітником, на якому він, неначе той півень, вишукуює коштовні перлини... Ображений Антеї

мовчки рушає геть, але Меценат завертає його назад...

Прокуратор: — Це дивно, як ті греки всі вражливі!

Антей: — Справді, це дивно, як ми досі не привикли, що переможцям вільно називати країну нашу смітником, а нас, поки ми не в «оправі», — просто сміттям!

Саме під час цієї розмови Префект пізнає в Антеї наймолодшого члена ним виявленої і ним же й ліквідованої гетерії. 4) Але тепер, як каже він, гетерій в Греції вже нема й не буде, бо тепер навіть і боги Еллади підвладні «генієві Риму»!

Після таких дотепів на адресу Греції Меценат ласкаво просить Антея «обізнатись мовою богів», але Антей відмовляється...

Раб доповідає про прихід Антеєвої дружини...

— Вернись додому! — каже їй Антей, але... Меценат наказує їй лишитися, ще й покривало зняти, і... Неріса слухняно робить і те, і друге; тоді Меценат пізнає в ній оригінал щойно купленої ним у Федона статуї богині танцю Терпсіхори...

Тим часом раб приносить Антеєві світової слави ліру і чіпляє її на великий канделябр, — так, щоб Антеєві було зручно грати... Але Антей не грає: голова його схилена вниз, і руки спущені додолу... Тоді Неріса сама пропонує Меценатові свої послуги: «щоб доназати вдячність преславному», вона ось зараз готова танцювати, «як матінка навчила»... Меценат висловлює бажання, щоб зараз «музика й танець поєдналися в одне подружжя», але... Антей заявляє, що він «гратиме й співатиме без танців».

Стихає гомін численних гостей, бо... мистець Антей грає і співає вакхічної пісні... На знак Мецената вибігають танцюристки, які виконують вакхічний танець у супроводі гри Антея, й він, потонувши в морі звуків, навіть і не зауважує, що Неріса теж опинилася в гурті вакханок... Ось танцюристки спиняються, і танцює лише Неріса, ввесь час тримаючись поза спиною Антея... Коли ж танцюристки знову оточили Нерісу вакхічним колом, то зачарований Меценат вигукнув:

— Спиніться всі! Неріса хай танцює!

Тоді першим спинився Антей і, оглянувшись назад, побачив Нерісу на чолі вакханок... На зміну мовчазному Антеєві Меценат викликав цілу оркестру, а Неріса, почувавши себе центральною постаттю оргії, пустилася в несамовито швидний танець. — Нерісо, годі! — кричав Антей, але... вона чула голос Мецената, що наказував: — Ні, танцюй, богине! Танцюй, прекрасна музо Терпсіхоро!

І ось Меценат уже й вабить її до себе діамантовим намистом, і вона, не спиняючи танцю, наближається до нього, а всі гості натовпом оточують видовище... Ось вона стає перед Меценатом на одно коліно, і він одягає діамантове намисто їй на шию. Дякуючи, Неріса робить рух, щоб поцілувати Меценатову руку, але...

— Не так, безсмертна! — вигукнує Меценат і... цілує її в уста. А Префект, посуваючись трохи на своїм ложі, простягає Нерісі чашу з вином і каже: — Ходи, вакханко, відпочинь край тигра! І вона... іде до нього, а в натовпі гостей чується стриманий сміх... Тоді Антей зриває ліру з канделябра, і, кинувши її з розмахом у Нерісу, убиває її на місці. Префект викликає вартових, але

ще до їх появи Антей встигає зняти з ліри одну струну і задуситися нею, сказавши Хілонові й Феденові, які стоять спереду: — Товариші, даю вам добрий приклад!

Антей падає мертвий з Нерісою поруч.

Такий зміст «Оргії» написаної вже на порозі смерті Лесі Українки! Слід відзначити, що проблема ролі поета-письменника в суспільстві, його взаємостосунків із громадою та владою вже від літ і протягом цілого життя ніколи не зникала з творчого виднокола Л.Українки. На 17-тім році життя вона написала роман-тичну поему «Місячна Легенда» (1888р.), в якій підкреслила таємничий зв'язок поета з природою свого рідного краю, з багатством народньої творчості і з самим народом, а року 1893-го Леся упевнено виступає в обороні права поета-письменника з цілковитою волю власної творчості («Давня Казка»). Жодної підпорядкованості вимогам, які ставить влада, наказуючи або й купуючи сумління поета за гроші, нагороди чи якісь вигоди!

Не поет, хто забуває про страшні народні рани.

Щоб собі на вільні руки золоті надіть кайдани!

Поема «У пущі», почата року 1898-го, була викінчена аж у 1907 році. Її зміст — стосунки мистця з громадою, яка ставить перед ним цілу низку практичних завдань, ігноруючи його хист і його власний творчий лет. Це до певної міри відбиток стосунків Лесі Українки з тогочасною українською громадою, яка, не розуміючи її творчих досягнень і прагнень, докучала їй «мудрими» практичними завданнями та порадами. В останнім році свого життя Леся знову повертається до теми про ролі й завдання українців-мистців, на цей раз — в умовах, коли влада належить ворогові-окупантові, як це фактично було за часів окупації Греції Римом; «Оргія» — це мистецький шедевр, що є справді безсмертним заповітом Лесі Українки, зверненням до мистців-українців усіх фахів і всіх поколінь тогочасного, сучасного й усіх майбутніх поколінь!

Не віддавай ти сво їх талантів на службу ворогові України! ось Лесин заповіт. А тепер, з нагоди недалекого вже закінчення року 100-річного ювілею Лесі Українки, хай дозволено буде глянути правді в очі та на весь голос спитати: — Чи українці-підсоветські письменники виконували Лесин заповіт і чи пам'ятали вони про «страшні народні рани» в часах так щедро поливаних народньою кров'ю експериментів, як наприклад, — примусова колективізація та штучно організований голод селян? На жаль і насором, правдивою відповіддю на ці два питання може бути тільки подвійне «Ні!»

А може всі ті письменники, які, пишучи по-українськи, так щедро паплюжили все українське і так завзято кликали до неухильного виконання червоно-московських директив, були виключно москалі

та жида? Ні! З болем душі доводиться констатувати, що той хор панегіристів, який так загонисто співав осанну червоним, Москвою накинутими кайданам, складався переважно з українців! Самий лише перелік їхніх імен, без списку творів заповнив би кілька сторінок! І всі вони наввипередки ганьбили Україну, 5) змішуючи з болотом її минуле, її героїв та на всю міць своїх горлянок, вигукуючи гімни вдячності гнобителям свого народу. «Преславний» Хвильовий щедро обливав болотом... Шевченка на сторінках «Вальдшнепів» за те, що він (Шевченко!) — «на подив малокультурна й безвольна людина», що він (Шевченко!) «кастрував нашу інтелігенцію» і «виховав цього тупоголового раба-просвітянина, що ім'я йому легіон», рясно вихвалюваний на еміграції В. Підмогильний в романах про Київ під назвою «Місто» обзиває Київ (як би Ви думали, Шановний Читачу? (...«історичною здохлятиною!») ст. 116 видання УВАН у США, 1954 року); П.Тичина зовсім одверто кличе до знищення української культурної спадщини в циклі «Псалом залізу»: «Це що горить? Архів? Музей? А покладіть но хмизу!» У межах статті неможливо перелічити всіх тих плевків, що їх одержала Україна від українців-підсов. письменників і всієї тієї брехні, що її накопичили в своїх творах українці — «інженери людських душ»! Але... справа в тім, що брехня письменника суттєво відрізняється від брехні не-письменника! Брехню письменника повторено в тисячах примірників, які лягли на полицях бібліотек і приватних книгозбірень, а тому й житимуть і після смерті їх автора. — можливо, навіть сторіччями, як пам'ятник дуже сумної слави.

Для перероблювання людських душ на потрібний червоний Москві зразок потрібно було людей з літературною іскрою, що вміли б перетворювати спущувані з висот Кремлівських башт директиви й брехні в... сякі-такі твори для споживання читацькою масою. Авторів цих просоветських творів називали «інженерами людських душ», і червона Москва, як на ті часи, досить добре їх оплачувала: вони одержували так звану «академпайку», що рятувала їх від харчової мізерії, жили в гарних помешканнях будинку «Слова» в Харкові та «Роліту» 6) в Києві, мали відкриті можливості для друкування своїх творів, а за «добре» виконані завдання їм ще й славу співали, на курорти посилали або навіть і в закордонні відрядження (Хвильовий, Підмогильний). А що пізніше того ж таки широко реклямованого письменника могли й на північний курорт післати або й розстріляти, то... проти цього нічого не вдієш, бо така советська діалектика: жорстока розправа червоної Москви зі своїми вчорашніми льокаями завжди була, є і, мабуть, довго ще буде характеристичною рисою цієї діалектики. Хіба ж не розстріляно Бухаріна — ідеолога советського марксизму. Ягоду, Єжова й Берію — цих трьох видатних нарковів внутрішньої безпеки СССР?! хіба ж не дістали куль у потилиці сотки усім відомих советських достойників у нагороду за свої справді незаперечні заслуги перед комунізмом? Не вважаю за потрібне перелічувати тут їхні імена. Нагадаю лише один зовсім свіжої дати факт: Нікіту Хрущова, що протягом 11 років був прем'єром СССР і ген. секретарем компартії СССР, поховано у вересні цього року, як звичайного пенсіонера Нікіту! Діалектика!

Щоб як слід уявити собі, що значили під советами всі ті «блага», якими винагороджувано українських «інженерів душ» за продаж Москві сумління українця, треба хоча б швидким оком глянути тогочасній дійсності в очі: від початку совлади і аж по другу другу світову війну включно (беру період, який я добре знаю), себто протягом майже чверти сторіччя всі рядові, безпартійні громадяни СРСР, а зокрема й особливо УРСР, існували в умовах найжалюгіднішої в світі мізерії, реальність якої люди вільного світу ще й досі не можуть повірити! Це була всебічна мізерія: харчова, одягова, взуттєва й мешканева! Ця остання особливо давалася взнаки в таких переповнених «пролетаріатом» містах, як Харків і Київ. Якщо в помешканні було 6 кімнат, то... жило в ньому не менше як 6 родин: по одній родині в кожній (навіть і прохідній!) кімнаті, а кухня була для всіх спільним «раєм»! Харчі, одяг і взуття по планових (дешевих) цінах були досяжні лише для комуністів та енкаведистів, що мали спеціальні документи на право вступу до так званих «закритих розподільників». Переважна більшість населення жила надголод і вдягалася в перелицьовані та перефарбовані недоноски «проклятого царського режиму», а користування житлоплощею «на душу населення» регулювалося аж такими скрупами нормативами. Міськради кожного більшого міста, що порятунку не було й бути не могло!

Але... людина з літературною іскрою, хоча б навіть і без партійного квитка в кишені, при бажанні, могла легко вирватися з клішів цієї безпросвітної мізерії, в якій потопала тоді вся безпартійна інтелігенція. Ви ж тільки уявіть собі! Бути завжди ситим (і то не лише самому, а разом зі своєю найближчою родиною!) бути взутим, пристійно вдягненим і... жити з родиною не в кімнаті великого спільного мешкання, а в... гарнім окремім мешканні, та ще й гонорари одержувати, та ще й по курортах їздити та здоров'я своє підтримувати! Хіба ж за це все разом узяте не варто продати своє сумління українця та забути назавжди про якийсь там заповіт Лесі Українки?!

У своїй дуже цікавій і правдиво написаній праці п.н. «Пропащі сили» 7) проф. В. Чапленко наводить варту особливої уваги цитату зі статті сов. ортодоксального критика І. Кулика «На шляхах до пролетарського мистецтва», надрукованої в журналі «Шляхи Мистецтва», Ч.2 (4) за 1922 р.: «Голод — не тітка... Без «пайки» не можна. І також без черевиків. А все це у «хама». Залишається одно — піти на службу до «хама»...

Розуміється, годуючи «інженерів душ» пишними пайками, хам ставив біля них своїх чуйних вартових у вигляді критиків (здебільшого теж українців!), які користувалися всіми «благами», а для зручності ще й жили в тих же будинках для письменників... Це щоб з близька краще стежити за повсякденним життям і поведінкою «інженерів душ» та своєчасно сигналізувати в пресі відповідно написаними критичними статтями, показуючи своїми закритими пальцями на тих «інженерів душ», до яких пора вже постукати вночі. І... до них, розуміється, стукали! На ст. 140 своєї праці «Пропащі сили» проф. В. Чапленко говорить дослівно ось

що: «багато говорять нам і... відсутні в історії цього періоду письменники». Далі проф. В. Чапленко говорить, що деякі з таких можливих творчих одиниць взагалі «не обізвалися», а деякі тільки на-тягнули — вмовкли» (приклад — В. Мисик).

Саме оті письменники, які не обізвалися під советами, якраз і були виконавцями Лесиного заповіту, бо... вони не віддавали свого таланту на службу ворогові України. Вони невпинно ковтали гірку отруту всіх підсоветських мізерій, але до хама за пайкою не йшли і до так пишно оплачуваного ремесла перероблювання людських душ на московський зразок не зголошувалися. Вони пішли і продовжують іти в безвість без імен, і скільки їх було, ніхто й ніколи не знатиме. Серед них була і я, — ще змалечку свідомо моїх літ. здібностей, я заробляла собі на дуже черствий шматок хліба підрахунком цифр, дарма що завжди ненавиділа математику, але... я не дала ворогові України жодної сторінки мого авторства. Я мала гідний для наслідування приклад у моїй родині: большевицька революція застала моїх батьків ще в силі віку (обое — між 40-50), але... Мати моя не схотіла бути сов. учителькою та виховувати дітей в комуністичному, московсько-безбожницькому дусі, а батько не схотів бути сов. адвокатом.

Мої батьки не були винятком! Таних утікачів із советського наскрізь брехливого ідеологічного фронту було досить багато, і я вважаю їх усіх виконавцями заповіту Лесі Українки, бо все це були працівники СЛОВА: учителі, професори, колишні журналісти, артисти, адвокати, тощо... Під нагаєм сов. влади вони мусіли б говорити й писати під диктат червоної Москви; щоб цього не робити, вони перекваліфіковувалися на бухгалтерів, рахівників, друкарок, статистиків, кравців, тощо... Ніхто не забороняв колишній учительці бути друкаркою, а її дочці з літ. іскрою здобувати собі фах інженера чи лікаря. Отже, небуло примусу бути письменником! Численні жінони самі прагнули співати в так добре оплачуванім хорі панегіристів. Саме тому хибним є так часто повторюване тепер на еміграції твердження: «вони (бідні письменники!) писали так, як їм наказувано, бо... мусіли!» «З повною відповідальністю за мої слова заявляю, що це — неправда! Людина з літ. здібностями могла бути бездарним інженером, ським-таким рахівником або навіть і строчити на машинці сукні в державній майстерні. За це нас не арештовували! Живучи в цуплих кліщах мізерії, ми йшли слідами Антея, хілонам та федонам не подавали руки і до хору панегіристів не зголошувалися, бо він нагромаджував цілі гори брехні на замовлення з Москви, боязко маскуючи під яскраво-червоний колір навіть і найменші прояви правди (казенщина й езопівщина підсоветської літератури за влучним визначенням проф. В. Чапленка). Це була найжалюгідніша з усіх літератур: література без читача! Справжнє мистецтво слова в парі з брехнею не ходить!

— Ти? Ти вступиш у хор панегіристів?! — звертається Леся Українка до українців-мистців усіх поколінь: — В тую зграю запродавців, злочинців проти хисту?

О, краще б ти навіки занімів,

Позбугеся рук, оглух, ніж ТАК упасти!

«Бандури будять минуле – сурми в майбутнє зовуть»

(З ПРОМОВИ НА ПОСВЯЧЕННІ ІНСТРУ-
МЕНТІВ ДУХОВОЇ ОРКЕСТРИ СУМ «ТРЕМ-
БІТА» В МОНТРЕАЛІ 29.XI.70)

Диригент мгр. В. Кардаш

Для ефективного розв'язання виховних завдань немисливо не використовувати матеріали різних галузей мистецтва, що взаємно доповнюються; в тому на першому плані — музики. Природні завдання до пізнання музики є в усіх дітей, — вони розвиваються в процесі конкретної музичної діяльності.

Велике значення музики і її вплив на убагороднення людської душі признавали всі законодавці й учителі людства. Китайський філософ Конфуцій (1.стол. оперед Христом) каже: «Хочете знати який в народі лад і які його обичаї? Послухайте його музики». Грецький філософ Платон гімнастику і музику вважає одним з основних факторів державницького виховання (гімнастика — загартування; музика — чутливість; їхня ж гармонія — ґрунт для виховання характеру державних мурів і громадян); він твердить, що «Запад музики приводить до занепаду добрих обичаїв і занепаду держави.» Найбільший знавець людської душі, Шекспір, каже, що чоловік, котрого краса пісні не може захопити, схильний до всякого зла. Гете в одному із своїх творів говорить, що музика повинна бути першим і найважливішим чинником виховання, бо вона веде найпростішою дорогою до цілі. В наші часи музика є також могутнім засобом ідеологічно-політичної боротьби! Музика розвиває емоційну сферу людини, духово збагачує її. Особливо велике значення має музика у вихованні патріотизму, надаючи йому глибоко емоційного характеру. Музика немов зливає окремі розрізнені переживання людей в одне спільне почуття, створює емоційну близькість між людьми, об'єднує їхні прагнення і дії.

В Україні музика від давен-давна є складовою частиною побуту. Вона була вірним і нерозлучним супутником наших воїнів у їх подвигах як у княжій Русі, так і в пізніші часи. Про музичне мистецтво Київської Русі можемо судити головним чином по матеріяльних знахідках і письмових пам'ятках, в яких описано му-

зичні інструменти. Особливе місце займала музика в тодішньому війську. Хоч професіональних військових музикантів не було і як своїми жанрами, «репертуаром», так інструментами вона не відрізнялась від загальнонародної, то у війську були вроджені мистці самоуки, що розважали воїнів музикою, пісню і танцями. Такі інструменти як бубон, труби з рогів, турів чи інших тварин, були масовими інструментами і власністю воїнів. Коли, нпр., Святослав Завойовник у 960 р. вибирався у похід проти болгар, то, як свідчить літопис, «ішов полк за полком, б'ючи в бубни і труби».

Духові музичні інструменти — труби — були, отже, знані давно у війську прадавньої Русі, а в час утворення Київської держави вони, без сумніву, були поширені. Звуками труб не лише супроводились походи, а й подавалися сигнали небезпеки, аларми.

Коли, нпр., 968 р. князь Святослав пішов у похід на Дунай, сигнали труб воїнів в воєводи Претича, що сиділи в човнах і «вструбіша вельми, й люди во граді кликнуша» сповістили про навалу печенігів і смертельну небезпеку, що нависла над Києвом. Почувши в місті сигнали труб з човнів, кияни відповіли їм гвалтовною музикою з труб. Печеніги ж, гадаючи, що Святослав повернувся з походу на допомогу столиці, перелякались, зняли облогу і втікли від міста.

Широке застосування музичних інструментів у княжому війську відображено й у «Слові о полку Ігоревім.» Музика була невідлучним фактором військового вишколу і виховання княжих дружин: «... куряни свідомі кметі: под трубами повити, под шеломи взлелеяни, конец кспія вскремлени, ...». Тут для княжого воїна співець ставить музичні інструменти — труби разом з їхнім озброєнням — шоломами і списами. На них вони однаковою мірою «виговувались і навчались». Труби, так як і зброя, дзвенять переможно і славлять військо князя по всій Русі: «Звенить слава в Києві, труби трублять в Новгороді...» — каже ота дорогоцінна перлина із скарбниці української духовости.

На стінах башти, що ведуть на хори київської Софії збереглися фрески з зображенням скоморохів та музикантів, що грають на духових і струнних інструментах. Можна припускати, що при княжих дворах існували своєрідні капелі музикантів, танцюристів котрі задовольняли естетичні потреби тодішніх правлячих верхів.

Подібні ілюстрації про музику, її ролі і значення можна б наводити й з пізніших часів нашої історії. Наприклад: на Запоріжжі, крім загальноосвітніх, були і спеціальні школи, що готували співаків, музик, канцеляристів. Туди приїздили вчитися з Києва і навіть з Польщі. При дворі Тимоша Хмельницького був цілий оркестр. Зайво, хіба, пригадувати двори гетьманів Мазепи та ін.

Загально знані рівень і впливи музичного мистецтва перед і в період Визвольних Змагань. З мілітарних капелі — широко знана духов оркестра УСС, що нею керував Михайло Гайворонський.

Розвиток суспільно-громадського й культурного життя на наших, зокрема ЗУЗемлях, годі собі уявити без розвитку музичного мистецтва у різних його видах. Якщо йдеться про духові оркестри, то ми добре пам'ятаємо, які гарні любительські ансамблі в нас існували і яку прямо неocenіму ролі вони відігравали в духовому

Трубна оркестра О.СУМ „Батурин”.

піднесенні і зрості національної свідомості наших прибитих воєнною поразкою мас. Було б гріхом не згадати при тому невтомного, кваліфікованого й талановитого організатора, аранжера-інструментатора і педагога — покійного професора Володимира Биліва, який особисто роз'їздив по окремих місцевостях, давав лекції теорії музики, переводив початкові проби і — що найголовніше — підшукував, вдало підбирав, аранжував й інструментував оркестровий музичний матеріал дуже приступною гармонійною мовою, так, що майже більшість наших оркестр грали його твори і то зарівно в світській і в церковній ділянках. Хто з мого, скажімо, покоління, що мав діло з духовою оркестрою, не знає його знаменних збірок народних пісень, танців, увертур, маршів, Служб Божих та похоронних і церковних пісень? Вже в похилому віці, на еміграції, (в Ашафенбургу) «гаманував» наших «вурвительів», вишколюючи їх на добрий ансамбль. СУМ-івські оркестри в Чикаго і Торонто — це теж якоюсь мірою плід його творчого духа. І в них і в нас граються його твори.

Щоб оминути надмірного вникання в деталі, перейдемо до узагальнень. Живемо в час плянованого, послідовного й найбрутальнішого винищування української культури й загалом духовості в Україні. Вчасно й правдиво збагнувши суть московської русифікаційної політики на Рідних Землях та культ обману тут, наш провід виразно й голосно остеріг перед ними наш загал. Номінально, ми наглядно пересвідчуємося, що в руках кремлівських мистецтвознавців мистецтво взагалі, а музика зокрема є використовувана,

як один із найуспішніших засобів холодної психологічної війни. В світлі того можна тільки шкодувати, що в нашому змагу з Москвою на культ-обманному фронті ми не завжди досить гостро усвідомлюємо важливість і необхідність творення й культивування конкретних дійових антидотів. На виступи присланих ансамблів ми повинні відповідати продукціями своїх належно поставлених мистецьких одиниць, ними заповняти ту духову й естетичну прогалину, що постала від часу нашого виходу з дому, і в нашому творчому змагу доназати, що в умовах московської окупації, т.зв. державні, професійні ансамблі є і залишаються лише, або переважно, культивованим фолкльором і етнографізмом, і що саме вони своїм репертуаром, а часто і виконанням більше ніж-хто і ніж-що інше відображують підневільний стан і положення нашого народу, підтверджують різку колоніальну політику Москви в Україні.

Оцінюючи по-різному феномени суспільного життя, соціологи його поступу вважають людину, — характерну, активну, суспільно-успосіблену, ініціативну, творчу людину. З розвитку нашого життя у Монреалі видно, — і це з радістю стверджуємо, — що такі люди тут є. Це перший, найголовніший, основний позитив.

Усвідомлюючи суспільну й виховну роль музики, ті люди, — при інші доконані добрі вчинки, — пішли на створення духової оркестри, яка за недовгий час свого існування добилась гарних успіхів, а її виконні спроможності далі зростають. Зайво підкреслювати, що в теперішніх обставинах кожну конструктивну ініціативу

Чоловічий хор О.СУМ „Прометей”.

в ділянці самодіяльності молоді нам слід вітати й підтримувати як здоровий вияв зусиль до вдержання своєї окремішності, як своєрідну форму самозбереження. Коли ця самодіяльність проходить в межах мистецтва, то — поставлена на відповідну висоту, — вона, крім естетичного й виховного, може служити ще й як пропагандивний (назовні) засіб, як засіб політичної інформації. Таким чином монреальці взяли правильний курс на розв'язання вище порушеної проблеми.

ТВОРЧА ПРАЦЯ УКРАЇНСЬКОГО ХОРЕОГРАФА

Маестро Остап Буряк і його балетна студія набирають з бігом часу все більшої оцінки у очах чужинців і любителів мистецтва. Сам Маестро Остап Буряк з великою охотою передає своє знання і досвід танцюриста, учителя, балетмайстра і хореографа своїм учням, якими є не лиш українці. Двічі в тиждень вправляє Маестро з широко знаним сумівським ансамблем «Крилаті», підносячи його до високого мистецького рівня. «Крилаті» відомі своїми виступами у Великобританії, і на європейському сходолі здобули собі широкую славу добрих танцюристів. Останньо ансамбль відмолодився свіжими силами.

9 травня 1971 р. відбувся в місті Лідс фестиваль британського комонвелту, де в конкуренції брали участь учні студенти балетних студій Англії, Ірландії, Валії, Шотландії. На цьому фестивалі здобули учні Маестра О.Буряка два перші місця, одержуючи поспідовно 94 і 93,5 пунктів. Переможці були нагороджені чашою та двома грамотами фестивалю. Успіх молодих учнів свідчить про якість балетної студії Маестра Буряка.

Від 20 літ існування балетної студії випускники студії О.Буряка все діставали щире признание від української публіки. Дуже часто виступає балетна студія на телевізії, виконуючи класичні і українські танці. 12 жовтня і 9 листопада 71р. балетна студія виступила на місцевій телевізії з українським, козацьким та циганським танцем. На наступний рік плянується турне «Крилатих» — 30 танцюристів і 5 музикантів по Велико-Британії, а при сприятливих умовах, можливо й українське громадянство на європейському континенті зможе оцінити щераз якість славного сумівського ансамблю.

НА СВІТЛИНІ МАЕСТРО О.БУРЯК. І ЙОГО БАЛЕТНА СТУДІЯ. НА СЕРЕДИНІ ДИРЕКТОР-ПРОДЮСЕР ДЕЙВИД МІЛАРД І АСИСТЕНТКА «ЙОРКШИР ТЕЛЕВІЖЕН».

Аскольд Снальський

(СКОРОЧЕНА ДОПОВІДЬ ВИГОЛОШЕНА
11 ВЕРЕСНЯ 71 р. НА 4-ТОМУ КРАЙОВО-
МУ З'ЇЗДІ ТУСМ-У У ДЕТРОЙТІ)

В світлі сучасного руху спротиву в Україні, під час бурхливих, переломових подій, які тепер там відбуваються, і які в будучому зможуть торкнутися навіть наше особисте життя тут, що маємо ми робити щоб використати наше положення студентських діячів і політичних активістів?

Говорячи загально, в ідеологічних і політичних обставинах, які розвиваються в Америці від довгих літ, характер нашої праці мусить бути агресивно пропагандивний. То значить, що не маючи впливів на американську політику стосовно України, ми мусимо якось зрушити і привернути собі силу публічної opinio, щоб ужити і використати її для наших справ.

Кожний свідомий українець сьогодні мусить признати, чи хоче чи не хоче, чи це йому приємно чи ні, що за 25 років діяльності української еміграції в т.зв. вільній країні Вашингтона, мимо всіх наших досягнень — від хмародера в Джерзі Сіті до тої нашої «слави», яку ми собі здобули в Америці, як (за словами одної редакційної статті) «найбільш трудящі, найбільш віддані правопорядкові громадяни», — попри все це мусимо визнати, що не звернули ми дотепер серйозної уваги на ситуацію в Україні, не вплинули на публічну opinio в користь визвольної боротьби в Україні, не вплинули на публічну opinio припинити навіть фальшування нашої історії і культури, з яким стрічаємось тут майже щоденно.

Ця форма дискримінації знаходиться в різних ділянках і під різними аспектами. Найгрубіші приклади можна знайти в пресі, яка загально ставиться несприятливо і неприхильно до українських питань.

Минулої осени в Балтиморі, наприклад, відбулася місцева демонстрація українців проти виступу російського ансамблю з Омску. Представник демонстрації стрівся з пресою і дав репортерам інформації й матеріали про причини демонстрації. На другий день про українців не було ніде нічого згадано, а про жидів — які також демонстрували — написано аж цілі три шпальти.

Або, берім інший приклад. Відома колумністка Едіт Рузвельт написала дві статті на українські теми до газети «Evening Bulletin» у Філядельфії. Редакція заявила їй, що більше статей про українців друкувати не буде. Тоді Едіт Рузвельт зовсім одверто і практично заявила, що як читачі – і то з американськими прізвищами – не писатимуть до редакції і не домагатимуться статей про українців, то більше не писатиме на українські теми. Думалося б наприклад, що можна б знайти широкі дані про політичні репресії на Україні в численних консервативних і анти-комуністичних публікаціях, які виходять в Америці масовим тиражом. Але, зовсім ні. «National Review» один з найсерйозніших і більш впливових консервативних періодиків ще до сьогодні не згадав про ситуацію в Україні. Не згадав про це ні впливовий консервативний тижневик «Human Events», ні «Christian Anti-Communist Crusade», ні навіть публікація John Birch Society.

Знов думалося б, що публікація книжки Чорновола «Лихо з Розуму», (яку один американський кореспондент назвав «найбільш хоробрим обвинуваченням советської системи, яке дотепер дійшло до Заходу») спричинилося б до величезного відгукну в американській пресі і в американських наукових та політичних колах принайменше до такого великого відгукну як книжки Амальріка. Але де ж. Лиш один широко відомий журнал «Saturday Review» опублікував редакційну статтю про цю книжку. Вже не говорю про такий твір Дзюби як «Інтернаціоналізм чи Русифікація», який до сьогодні ігнорований в загальній пресі як і в спеціальних публікаціях.

Недавно, відомий редактор «U.S. News and World Report» Дейвід Лавренц, писав у редакційній статті, що вже настав час, щоб поневолені народи Східньої Європи були звільнені від московського ярма і «мали змогу самі вибирати для себе форму державного існування». Думалося б, що може тут буде згадано Україну. Але, ні. Взагалі не згадано поневолених народів Советського Союзу, крім відомої трійки балтійських країн і так званих сателітів.

Але, це промовчування справи України не обмежується лише до преси і до інформативних джерел. Промовчують Україну урядові, гуманітарні і прогресивні кола американського суспільства, які займаються протестами і виступами проти порушення людських прав.

Наприклад, 26 лютого американська представниця до Комісії Людських Прав при Об'єднаних Націях виступила проти переслідування жидів у Советському Союзі на широку сцену». А дискримінація супроти українців? Починаючи від арештів в Україні від 1965 року аж до тепер, ще ніякий американський представник не запротестував публічно проти переслідування українців. Але, коли на початку цього року в Ленінграді було засуджено на смерть трьох жидів, то залунали офіційні протести від самого президента Ніксона до міністра Роджерса.

Що фактично є дискримінація? Дискримінація це є творення різниць відкидання або припинання чогось категорично, а не індивідуально, не на підставі дійсної вартости чи заслуги. І тому не маємо офіційних протестів і виступів Америки проти нехтуван-

ня людських прав в Україні, не тому, що там нема такого нехтування людських, що ситуація там не є справді важка, або тому, що це є українці, а не, наприклад, жиди.

Але далі. В березні цього року прийшла вістка з України, що п'ятох українців розстріляно за нібито співпрацю з фашистами під час другої світової війни. Треба припускати, що це була політична якція, яка не мала нічого до діла з дійсністю чи справедливістю. Вістка про розстріляння була подана в американських газетах. Але де ж був голос обурення американської публічної opinio? Де були відгуки в пресі? В уряді? Де ж було взагалі якесь заінтересування в цій справі.

Пригадаймо лише, що недавно, як еспанський уряд засудив на розстріл шістьох басків — сепаратистів, то ціла американська опініотворна махінерія змобілізувала всі пропагандивні і політичні сили, щоби вплинути на еспанський уряд в цій справі. А п'ятох українців? Що ж про них?

Але що дивуватися? Коли в 1930-их роках зігнорували вбивство шість мільйонів Українців, то чи можна сподіватися, що зареагують на долю п'ятох осіб?

Взяти ті чи інші приклади під увагу, то хіба можна лише гірко усміхнутися, коли представник стейт-департаменту пише про переслідування в Україні, що «постійне і публічне розголошування цих явищ, приведе до кращого ставлення до національних груп, які знаходяться під советською контролею». Довго хіба прийдеться чекати нам на то «постійне публічне розголошування»...

Я говорив про дискримінацію в формі промовчування про Україну і про її національну та політичну ситуацію. Ця форма дискримінації творить вакуум там де Україна повинна бути. Але, цей вакуум треба виповнити і тут входить друга форма дискримінації, всякі роди фальшу, неточностей, наклепів, а то і прямо русифікація України.

«Полтава в серці Росії!», «Дніпро російська ріка»... «Мазепа польський авантюрист»... По цілм світі знана Енциклопедія Брітаніка окреслює Україну як «советську республіку», а не як націю.

Великий нібито знавець комунізму Дж. Едгар Гувер, називає Україну «хлібовим кошиком Росії».

Історичний підручник вживаний по коледжах говорить про Україну як про «район Росії». Навіть звичайні русифікують Україну. Найновіший словар «Webster's Seventh Collegiate Dictionary» під гаслом «Russian» пише, що це слово означає

«словянські мови російських людей, включно з білоруською та українською мовами».

Два місяці тому в статті про жидів у Советському Союзі «Тайм» що ще ніколи не згадав про переслідування українців в Україні, писав, що жиди не мають тих привілеїв як інші етнічні групи, як напр. українці, які, (прошу звернути увагу!) мають свою провінцію, де можуть говорити своєю мовою і де мають трохи культурної автономії...

Нам, українцям в Америці, треба нової орієнтації в зовнішній праці, орієнтації проти всякого американського, а не лише москов-

ного, українофобства і лицемірства до нас. Нам треба руху, метод і оформлення радикальних плянів праці, які протидіяли б усім виявам американців проти українства, які були б скеровані головню проти американських форм російського шовінізму і проти їхньої підтримки колоніалізму в Україні. Коротко кажучи, нам треба таких організацій, як жидівська Бнайт Бріт анти-дефамацийна ліга, які постійно висували б наверх агресивним способом усі зразки американської байдужості і зневаги до українського народу. Така організація координувала б виступи і публічні відгуки серед українського суспільства, плянувала б студентські демонстрації, заворушення і спеціальні акції, б'ючи всякими модерними методами протесту американські установи, організації та агенції.

І тут, думаю, треба рішуче вже раз назавжди відкинути той застрашений і загавканий еміграційний дух, що шукає слави в своїм тихім, теплім кутку і боїться нібито вразити американські почуття.

Взагалі, багато негативного щодо української справи можна виправити, якщо підійти до того з політично-пропагандивної точки. Грубе фальшування історичних фактів не є такою, як то багато людей думають, науковою справою. Скільки там треба вищих студій, скільки наукових праць, дослідів, або семінарів, щоб столицю України назвати українською, або, щоб українців називати українцями, а не росіянами? Тут не треба науки, а треба демонстрацій, треба суспільного і політичного натиску.

Візьмим наприклад один з підручників, який вживається в початкових курсах світової історії в коледжах та університетах. Цей підручник називається «Зріст і розвиток західньої цивілізації» і був виданий в 1967 році двома томами. Здається лише в такому творі в в такому курсі будуть мати більшість американських студентів нагоду дізнатися в своїх формальних студіях бодай про підставові факти з української історії.

Як зображена Україна в цьому підручнику? В першому томі України нема взагалі в індексі, а в другому томі більшість даних про Україну знаходиться в індексі під гаслом «Росія». Нема згадки про козацькі війни з Польщею, нема згадки про Хмельницького або про Мазепу. України нема на мапах російської імперії і вона не згадана навіть у секції про національні меншості царської імперії. Нема згадки про відродження Української Держави в 1918 роках. Нема згадки про голод в Україні в 1930-их роках. Не згадано Української Повстанчої Армії, не згадано великих українських втрат в другій світовій війні. Про це останнє лиш сказано, що Росія потерпіла, і що більше 20 мільйонів її людей було страчено... Двічі в різних місцях в тексті коло назви «Україна» пояснено в лапках, що Україна є російський «breadbasket».

Вже в нашій пресі можна бачити, що значне число української спільноти активізується в протестах проти американців. Сьогодні панує — так і в Україні — новий радикальний і хоробрий рух серед нашої молоді. Не бояться українські студенти переступити «закони Вашингтона», коли це в користь української пропаганди, не бояться вони сидіти за ґратами американських в'язниць за свої виступи за Україну. Не бояться і не будуть боятися вони потрясти проти-

українське середовище з боку, де ніколи це середовище того не сподівається.

І якраз тут може — і мусить — відіграти ТУСМ головну провідну роль серед українців в Америці. Бо хто, як не ТУСМ може бути тою бурхливою, хороброю організацією, яка виступить на підставі здорових українських національних ідей проти всіх тих несправедливостей супроти України?

Обертаючись в американській середовищі, на коледжах, університетах, в молодечих колах, ознайомлені з психікою старих і молодих американців, бачучи ідеологічне і політичне банкрутство американської зовнішньої і внутрішньої політики, зуміють члени ТУСМ-у в Америці вщепити новий дух в ділянку зовнішньої праці. Вони рівночасно відкинуть чи змінять застарілі міти, що кружляють серед нашого громадянства і між нашими політичними діячами.

Міт що лиш науковими працями можна здобути якийсь серйозний форум для української проблеми.

Міт — що так званий волелюбний американський нарід підтримує і піднесе наші ідеї: «якщо ми лише будемо знати, як до нього підійти».

Міт – що Боже борони, не можна нам в обороні українських справ ніде, ніколи переступити закони чи норми доброї поведінки.

Міт – що можна ефективно і вигідно служити двом панам, бо бути добрим американцем не виключає бути добрим українцем.

Я вірю, що все це, і більше, дістане свіжу оцінку в сьогоднішнім ТУСМ-і в боротьбі проти всякого роду дискримінацій нас буде висунута справа України на нові успішні шляхи.

ДЕМОНСТРАЦІЯ ПРОТИ КОСИГІНА В КАНАДІ

УКРАЇНСЬКА МОЛОДЬ «ВІТАЛА» БРЕЖНЄВА У ПАРИЖІ

Упродовж цілого тижня українська молодь СУМ і ОМУФ проявила незвичайну «гостинність» для «дорогого» гостя Л. Брежнєва, а тому вже заздалегідь постаралася про зовнішні вияви своєї «радості». Кількома ночами, що попередили приїзд московського «достойника», наші хлопці й дівчата займалися «мистецтвом і декораціями»: одні розмальовували великі афіші з труп'ячими головами й відповідними написами, інші приготувляли транспаренти з належними Брежнєву кріпкими словами «привітання», ще інші надували синьожовті бальони зі соковитими фразами, а «поети» укладали зміст летючки, у якій перестерігали вігільний світ перед великим «прогресом» і «пошануванням прав прав людини» в СРСР. У висліді — виготовлено 3.000 афішів, 10.000 летючок та велику масу бальонів.

З ініціативи сумівки Михайлини Фідин зредаговано листа до президента Помпіду і вислано його до преси. Лист був від «молодих французів українського походження» з проханням запротестувати проти нечуваного геноциду над українським народом та культурою. Зміст його мабуть подобався визначним французам, бо вони його радо підписали. Це були: проф. Паскаль зі Сорбони, Філософ Габріель Марсель, письменник Анрі Труая та посли і політики: Жан-Марк Дюфур, К. Шовен, Понтіні, ген. Ванюксем, лані Сюзан Лябен і Монін Діро, та письменник і академік Жюль Ромен.

У навечер'я приїзду московського посіпаки до українців приєдналася грузинська, мадярська і румунська молодь. Ця остання принесла зі собою надзвичайне видання «Катакомби». — понад-конфесійний журнал Мовчазної Церкви, — у якому було багато

УКРАЇНСЬКА МОЛОДЬ ДЕМОНСТРУЄ В ПАРИЖІ ПРОТИ БРЕЖНЄВА

СУМІВКИ ПАРИЖА В КАЙДАНАХ ПІД ЧАС ДЕМОНСТРАЦІЇ. ПРОХОЖІ ЧИТАЮТЬ ВИДАНИ З ПРИЇЗДОМ БРЕЖНЄВА УКРАЇНСЬКІ ЛЕТЮЧИ

статтей і знімок про переслідування всіх Церков, у тому й української. Члени паризького осередку СУМ під проводом І. Пастернака їздили автами та розліплювали афіші по всьому місті, зокрема ж там, куди мав переїздити парадний почет. У висліді: всі плякати «франко-совєтської дружби» були заліплені нашими труп'ячими головами та пересторогами проти московського хижака. Це було пов'язане з деякою небезпекою, бо цими днями і ночами поліція дуже пильнувала «порядку». Проте з усіх наших авт тільки одне попалося їм у руки з друзями Стрихалюком, Дратвінським і Колпчуком та очевидними доказами «провини»: афішами і клеєм... Проте їх незабаром випустили і всі ми, разом з іншою чужинецькою молоддю пішли на Шамс-Елізе де нашим очам представився надзвичайний вид, який порадував наші серця: від майдану Коннорд до Тріумфальної арки спалахнули полум'ям два ряди червоних прапорів – на велику досаду адміністрації, яка мусіла ще тієї ночі вивісити нові та добре їх пильнувати...

Задоволені з виконаного завдання, ми наступного дня ставилися всі точно, – мимо недоспаної ночі, – знову ж на Шамс-Елізе, де йшли ми, закуті в кайдани, несли транспаренти і плякати, співали національний слазень та роздавали наші летючки людям, що юрилися обабіч дороги і французи, хоч які москофіли, – цим разом нас оплескували, розпитували і заохочували всіляко, а летючки або зразу ж перечитували, або ховали в кишеню для інших. Так пройшов цілий день на різних виявах «симпатії» до СССР і москалів, поки врешті поліція приступила до виконання свого обов'язку і забрала на комісаріят Марійну Пастернак, Ірку Зелену, Павліну Колпчук і Богдана Павліша, який тільки випадково приїхав з Ґреноблю і зразу приєднався до нашої акції.

На поліції продовжувалася наша «освідомлююча» робота, бо

молоді сумівці швидко переконали поліцаїв своїми оповіданнями і доказами, а врешті й співом українських пісень, — що наші протести були слушні. Вони дуже гостинно поставилися до нашої чwórки й нарешті на нашу радість їх випустили.

Пізно вночі, ми всі поверталися домів, втомлені, брудні й голодні, але з твердим переконанням, що тільки так треба «вітати» москалів — де б вони не появилися...

Лист української молоді до през. Помпиду

Пане Президенте Республіки,

Звертаємося до вас в імені молодих французів, одержимих волею. Це слово «воля», якого завжди вживають і яке прикрашує всі міські управи, — має для нас велике значення. Воно, оспіване поетами, інтимно пов'язане з нашою країною, — батьківщиною волі.

Але що означає воля в СССР та у сателітських країнах? Вона там обмежена, а людські права систематично гвалтовані. То ж якраз в ім'я волі — підчас візиту п. Брежньєва у Франції, — ми дозволяємо собі звернути вашу увагу на декілька випадків українських політичних в'язнів, які, може, завдяки вашій інтервенції, зможуть відзискати волю. Чи наші надії дитинячі? Наша молодість забороняє нам залишитися байдужими тоді, коли в СССР волю висмівають, хоч люди за неї терплять і вмирають. Ось декілька імен українських в'язнів.

Недавно один молодий історик Валентин Мороз, нар. 1936 р., чесного і прямолінійного характеру, не міг погодитися з цим, що його країна позбавлена прилюдних прав. Він теж узяв в оборону українську культуру, все ж таки у рамках легальності, протестуючи перед вищими інстанціями уряду і компартії. За те його ув'язнили та засудили за закритими дверми на 9 років тюрми і 5 років заслання.

Хіба француз не реагував би подібно проти нищення французької культури? Валентин Мороз запротестував і це була його згуба.

Як свобода совісті, так і свобода релігії немає ніяких прав в СССР. Українську православну церкву толерують тільки як частину московської. УКЦ немає взагалі права існувати. Єдина її можливість — підпілля. Владика Василь Величковський, єпископ, ув'язнений 1969 р. і засуджений на три роки тюрми. — важко хворий і його життя zagrożене.

Ми палко бажаємо, щоб слово «воля» затримало своє значення не тільки у вільному світі, але зокрема де оборонці людських прав заселяють в'язниці, концентраки та психіатричні божевільні.

Просимо вас, Пане Президенте Республіки, прийняти вислови подяки та високого поважання.

Підписи молодих французів українського походження.

Десятий табір СУМ в Бельфаї, Франція

В поблизу Швейцарії, на висоті біля 1000 м. над поземом моря примістився 10-ий з черги Табір СУМ в Франції в місцевості Бельфаї. Понад 50 учасників, хлопців і дівчат з різних місцевостей розлогої Франції, нараз відкривають в собі рису українськості, яка часто затирається серед французьких буднів. Їм важко висловлюватись рідною мовою, яка з різних причин була занедбана, але почуттями і прагненнями вони одне; їх тривожить доля свого українського народу і вони спрагнені його повного пізнання.

Табір найменовано «30 Червня 1941» в роковини Анту відновлення Української Держави, а гаслом стало Лесине «Борись і добувайся Батьківщини!» До Команди табору ввійшли: О.Смоликевич — командант, П.Кучинський — заступник, Богданка Дратвінська — писар, С.Рожка — обозний, Анна Раделицька — курінна, С.Бухта — курінний, Роман Раделицький — виховник, Ірина Зелена — інтендант, пані Манько — кухарка.

В таборі з самого початку запанувала дружня, таборова атмосфера. Великим стимулом для цієї атмосфери були відвідини цілим табором сусіднього сумівського табору в Гомадінген, Німеччина, як також взаємні відвідини команди того табору в Бельфаї. В делегації прибув Голова КУ СУМ Німеччини д-г М.Франкевич і командант табору д-г Б.Хрептовський. З Парижу відвідав наш табір бувший Голова КУ СУМ Франції д-г Б.Білогоцький і мистець О.Мазурик та інші. Триденна мандрівка по горах зцементувала таборову дружність і додала фізичного гарту, мимо всіх труднощів, відсутності нормальних харчів і невигод. За те після повороту до табору приготована кухаркою тепла вечеря смакувала надзвичайно. Щойно на третій тиждень можна було зайнятися дійсною вишкільною програмою та підготовкою кінцевого концерту.

В часі вишколу можна було пізнати наскільки наша молодь в Франції цікавиться українською справою. Треба з приємністю сказати, що найбільше цікавить нашу молодь теперішній стан боротьби в Україні, хоч на перешкоді тому бранує більшого знання української мови. Тому українські книжки й преса не завжди можуть задовольнити цікавість нашої молоді в бажаному напрямі. Доводиться користуватись рідкими чужомовними виданнями. Всетяки це сприяє зусиллям в напрямі поглиблення знань рідної мови, що в багатьох випадках є дуже помітне.

Скромним концертом в Українськім Домі в Сошо закінчено цей успішний табір, хоч громадянство своєю участю в ньому не дуже дописало. Потрібно тут багато праці й динамічної акції, щоб наша громадськість в Франції стала на висоті своїх завдань.

«НЕ ЗАБУДУ»!

Кожнорічний і кожний табір має свій окремий чар і свою рису. Рисою цьогорічного франкопільського табору були «будови» і «конструкції» які поглинули багато вільного часу таборовиків. Нічні ескапади з певними завданнями, довгі ціло- і південні прогулянки, надали зовсім іншого обличчя цьогорічному таборові.

Чудова погода, від першого дня незавела надій таборовиків, і дала можливість таборові формувати своє нове обличчя. Збудовано польову каплицю, п'ятиметрову башту, вилічено півтарометровими кругляками стежку до відкритої помпи, де милися юнаки, заведено електрику в командне шатро, що служило як таборова канцелярія, по мистецьки огорожено табір і заборонено вступ навіть... батькам.

Табір відбувся під кличем «Борись і Добувайся Батьківщини», і був присвячений, століттю від народження Лесі Українки. На табір прибуло 110 дітей. Виховний склад нараховував разом з з ройовими 20 членів. Командантом табору був Й.Рожна, студент славістики на Гентському університеті, його заступником О.Смоликевич — студент штрассбурзького університету і голова КУ СУМ Франції. Вони співпрацювали з головним виховником Ярославом Добошом — студентом соціальних наук при лювенському університеті. Функції бунчужної сповняла подруга Оля Федечко з Англії. Богдан Качмарський — інженер-електронік — бунчужний, Наталка Козицька — студентка дентистики, при гентському університеті і Ганя Раделицька студентка дієтики на лювенському університеті курінні дівчат. Богдан Гаргай (Брадфорд-Англія) — матурист з УПМС в Римі, і Василь Раделицький — курінні хлопців. Роман Раделицький — рівнож випускник УПМС — таборовий писар. Медсестри — Н.Чемряк і її дочка Світлана.

Атмосфера в команді була життєрадісна. До цього спричинювався гумор як також опіка о.д-ра. Куриласа, капеляна СУМ-у, що надзвичайно добре пристосувався до таборового життя. Від команданта табору аж до отця духовника всі члени команди давали лекції українознавства, опікувалися дітьми, стараючись збагатити кожного учасника знанням про Україну, зацікавленням до її духовності і проблематики. Обозний Нестор Гайдамаха, «залізною рукою» держав дисципліну в таборі. Його муштри не були одначе карою, бо впоряд, що цього року вперше після довгих років був відновлений, був справді очікуваний і бажаний.

Франкополе — здобуло собі вже віддавна славу добрих таборів. На табір загостив головний редактор «Авангарду», Володимир Ленин, щоб зазізнатися з таборовиками. Зустріч з командою табору і обмін думок про його свіжну поїздку по Америці були дуже

ДРУЖИННИКИ СУМ НА ЛІТНЬОМУ ТАБОРІ. СИДИТЬ З ЛІВА Д.ЙОСИФ РОЖКА, КОМАНДАНТ, МГР. О.КОВАЛЬ, ГОЛОВА ЦУСУМ, А.ГАЙДАМАХА, ГОЛОВА КУСУМ

цікаві. Доїжджав із Брюсселю Голова ЦУСУМ д.О.Коваль, що давав відповідну підготовку кандидатам на виховників і впорядників. Вимоги були особливо тверді, однак майже всі кандидати мали за собою хоч кілька літ української гімназії в Римі, або довші роки праці по осередках з юнацтвом і самотужки підучувалися. Завітав до нас рівнож проф. Р. Драґан з Австралії, що дав на таборі кілька гурток і лекцій з психології для старших членів команди. о.Курилас займався лекціями релігії й літератури. М.Ткачук, балетмайстер з Англії, підготував балетний гурток на Здвиґ.

Як звичайно прибули на табір дві десятки юнаків і юначок з Голандії, Франції і кілька юначок з Англії.

Вийнятковий чар ватри — яку команда хотіла «реабілітувати» — додав учасникам табору новий досі небачений і не відчутий чар єдності. Присвячено ватру річниці «30. червня 1941 року». Проф. Драґан промовляв на офіційній частині ватри, згодом комендант д.Рожка, відчитуючи довгу листу кривд і зневаг заподіяних москалями українському народові. При яркому палахкотінні ватри, біло-жовті іскорки підносилися високо, а за ними і по кожній відчитаній кривді повторене юнацьке щире і свідоме «не забуду»... Підняті до вогню дитячі п'ясточки були виявом чогось небуденного, клятви молодих сердець не забути кривд заподіяних українському народові.

Табір був позитивний. До втримання таборової атмосфери при-служилися і випускники УПМС, що бездоганною українською мовою втримували атмосферу як і між командою так і на таборі.

Таборовою комісією в складі мгр. О.Коваль, о.др. Б.Курилас, дд. А.Гайдамаха, Й.Рожка, і С.Добощ — перевірили іспити молодих кандидатів на виховників і впорядників і ствердили, що рівень їх був вдовольняючий, а часом навіть і дуже добрий. Ступень 1-ого виховника здобуло 7 учасників, впорядника 1-ого ступеня — 4, а 2-ого — 3.

В МАНДРАХ ПО КЕТСКІЛСЬКИХ ГОРАХ

Горстка Дружинників СУМ Америки мабуть довго згадуватим 4-ий тиждень серпня 71! Вони ж під проводом «Мишки» – Степаняка, молодого героя В'єтнамських боїв, доказали, що практичний гарт в серці природи нікому не зашкодить, а навпаки, скріпить зарадність, дружбу і запал до суспільних завдань.

З просоння виринали ранішнє сонце, коли нас 17-теро вдво- лаві дістали благословення з побоюваннями і батьківськими по- радами Голови ГУ СУМА д-га Гановського і в супроводі війсь- кової усмішки команданта табору д-га Е. Петрика, вирушили з повним вирядом і прапором напереді.

Мальовничі гори вказували нам згублені стежки, а баняк на наплечнику пані Люби блищав від сонця мов щит колишніх дру- жинників. Варити приходилося часто, ця почесність припадала по- черзі юначкам, а для миття ізза браку води часом доводилося вживати піску та сухого листа. Бідна Анна аж пріла в вечірніх сумах при того рода господарських обов'язках. Тимчасом то- варство розтаборювалось між соснами і кожний сумлінно ви- конував свою функцію. Хтось там докидав хворосту до вогника, а наш славний квартет: Анна, Люба, Базі і Галя обдаровували нас культурною програмою співів та танців. Все це спліталось якось дивовижно з шелестом лісових дерев та тужливою мовок вітру, що надшарпував наші намети.

ДРУЖИНИЦІ СУМ «НА ВІДПОЧИНКУ» ПІСЛЯ ДОВГИХ МАРШІВ.

Вранці «Мишка» з Романом і Богданом вели дискусію над військовою картою, щоб тільки якнайкоротше добитися до чарівного озера Оостінг. Сім годин маршу за червоними і синіми знаками і раптом різкий запах жасміну, а за ним розлоге синє озеро — мрія нашого походу. Замріяно ступали Христя з Лесею, всіх нас разом пройняло якимсь невисказано бадьорим духом: десь пооділася втома і вже вкортці стояли наші шатра на ново-визволеній території. Незвично увихалися дівчата з сонірою, а Іванка зайнялася фабрикацією борівкового соку... Одного ми тільки не передбачили, що це була державна резерва з заборонаю перебування. Про це нам пригадав сторож, який виріс мов зпід землі. Не було ради. Після одної ночі і ранішньої купелі треба було мандрувати далі.

Ідучи узбіччями гір, ми інколи зустрічали віллі, а на них пишалися також українські назви. Це збуджувало радість. Глядять як наш народ мирно завойовує нові терени, новий життєвий простір.

Доводилось також змінити устійнену на початку трасу, а це довело до переполоху на нашому материні в таборі на Оселі, боцім то ми згубились. Вкінці нашої мандрівки випав зливний дощ. Десь добились ми до «Білого Дому», власником якого був наш земляк (свій як не заплаче, то хоч скривиться!) і ми дістали на нічліг колибу. Пані «Мишка» взялася дзвечері, а ми заходили гор.

Тиждень проминув, що й не счулись. Вже під невиразним небом повертали ми повз «Союзівку» до Елленвіл, де в таборі «залишенці» горіли цікавістю на наш поворот. Незабаром причулася дійсність, коли на зустріч Оселі злинула пісня... «Іти у мандри все мене кортить»... Верталися до Оселі, але були б ішли далі...

Молитва і звіт звучали врочисто, а погляд провідника дав відчуття, що не тільки вернулись, пройшовши крізь важкі умовини і невігоди, як це нам предсказав д. Е.Гановський, але ми пройшли крізь саму гущу одноразових вражень, яких ніщо не всилі затерти.

А в таборовій кухні при чудових варениках і розповідях з пережитого понеслося «многоліття» для Базі, що кінчала того дня 17 і для молодого подружжя Степаняків, що їм минуло... 2 місяці від шлюбу. Нас тепер уже ділить океан, але я все ще думаю про Вас подруги і друзі-мандрівники!

ЗІРКА

Надбання двадцятилітньої праці СУМ в Йонкерсі

9 вересня 1950 року шіснадцятєро однопумців заснували. в Йонкерсі. один з перших. сумівський осередок ім. 30 червня. Вкладаючи у свій осередок ввесь труд і зусилля. самовишколюючись. притягаючи до себе симпатиків. осередок ріс і ставав усе міцнішим. З 16 членів — основників осередку. що дали поштовх животворній праці для добра української молоді і громади. можна сьогодні начислити 127 осіб. Своєю насиченою діяльністю осередок вибився на авангардне місце поміж 18 українськими громадськими організаціями міста Йонкерсу. В кількох роках наполегливої праці мала громадка однопумців здобула собі широке признание і симпатію всього українського громадянства.

Осередок за час своєї діяльності довершив не одну річ. з якої може бути гордий. Так були засновані різні гуртки. між якими: спортивний. філателістичний. хоровий. танцювальний і аматорський. Найбільше вдалими виступами аматорського гуртка це безперечно: оперета «Коза дереза» та комедія «Чар однострою.»

Одним з більших осягів осередку СУМ це те. що вдалося перенести сходи́ни з юнацтвом з рентованої і задушливої домівки в пивниці — до двох просторих будинків вартости 18.000 доларів. І це лиш тому. що громадянство побачило хосенну діяльність осередку і підтримало його фінансово.

Іншим видатним досягненням було відкриття в міській бібліотеці Йонкерсу українського відділу.

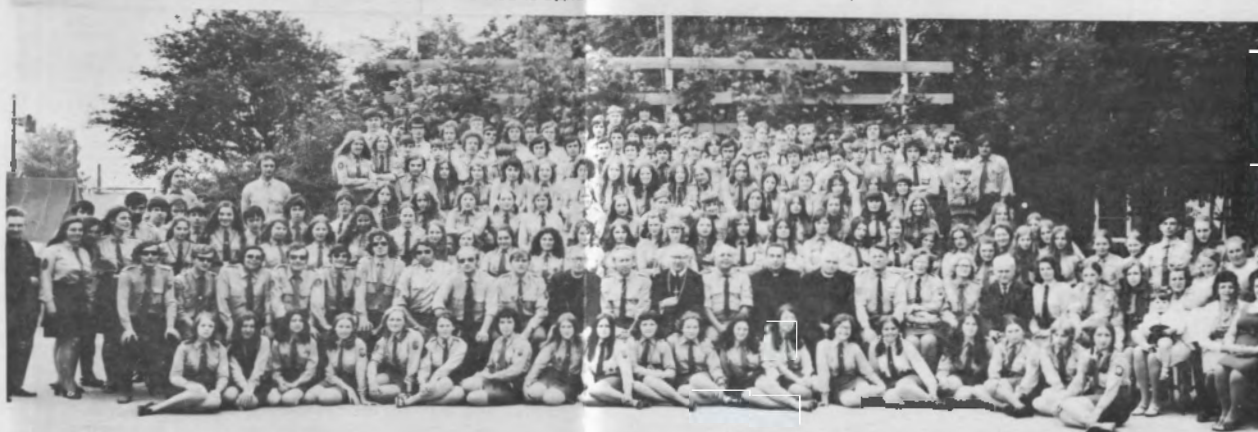
Близька віддаль до ГУСУМА дала змогу запрошувати представників ГУ з доповідями. яких досі відбуто 27. а всіх сходи́н понад п'ятнадцять соток. що свідчить про муравлину працю осередку.

Праця самодіяльних гуртків та організування щорічно свят. як «30 Червня». Базару. Крутів. Свята Героїв. Свято Зброї і.т.п. залевнило широку симпатію і участь громадянства в діяльності осередку. Рівнож може осередок пишатися надбанням Кредитівки яка дуже часто помагала в різних потребах. Сьогодні осередок є одним з найбагатших в Америці. Він є власником однієї третини Українського Народного Дому в Йонкерсі.

Для відмічення 20-их роковин своєї праці О-к СУМА разом з 11-тим Відділом ООЧСУ влаштували в неділю 24-го жовтня 1971 р. ювілейний бенкет в програмі якого було відкриття п. Л. Футалою. слово про Відділ ООЧСУ мгра С. Коцибали і слово про О-к СУМА д. Д. Мотрука. От. шамб. В. Федиш провів молитву а в мистецькій частині виступали актори українського театру: Валя Калин. Іванна Кононів. Степан Мармет. і п'яніст Володимир Гентиш. Виступала також танцювальна сумівська група під кер. д. В. Уздейчука.

ВИХОВНО-ВІДПОЧИНКОВИЙ ТАБІР СУМ НА ТАРАСІВЦІ 1971 р.

ВИШКІЛЬНИЙ ТАБІР ДРУЖИННИКІВ СУМ НА ТАРАСІВЦІВ 1971 р.

Новий сезон сумівської праці в ході

СУМ ВОЛВЕРГАМПТОНУ ДАЄ НОВІ ПОЧИНИ

Осередок СУМ Волвергамптону (В.Британія) вже добре відомий нашим читачам з попередніх чисел «Авангарду».

Закінчивши літні таборівання, на яких була більшість юнацтва Осередку, Управа приступила до дальшої праці, надаючи їй нового сильного поштовху та творячи нові ініціативи.

Одною з таких ініціатив було переведення збірки на набуття нового таборового виряду (шатер, тощо), щоб таким чином допомогти КУ СУМ у розв'язці її проблеми. Складаючи від себе поважнішу суму, Осередок заповів ланцюгову систему, викликаючи до змагу інші Осередки СУМ. Другою ініціативою Управи О-ку і Булави ЮСУМ було придбання готівки в сумі 50 фунтів на пресовий фонд «Крилатих» і Ювілейний фонд «Авангарду», даючи в той спосіб вияв глибокому розумінню потреби збереження і розбудови наших молодечих журналів.

БОГДАН НАГАЙЛО
УЛЯНА ПОЛЬНЯК
ТАРАС МІКУЛІН

В ділянці професійного вишколу і студій Осередок намагається своїх членів спрямовувати на високі школи, даючи їм моральну підтримку та заохоту. Цієї осені троє дружинників СУМ, що працювали вже учителями в рідній школі, пішли до інших міст на університетські студії. До них належать: Тарас Мікулін, Уляна Польняк і Богдан Нагайло (гляди світлин). Перед їх виїздом на студії в дні 25.9.71 в час сумівської збірки булавний д. М.Титко висловив їм признання за дотеперішню активну працю і побажання успішних студій.

В жовтні (17.10. 71) відбулися іспити старшого і молодшого СУМ на юнацькі ступені, які пройшло 34 юнаків і юначок. Це заставляє також батьків більше цікавитись виховною справою своїх дітей. Шкода, що частина батьків ще й досі недоцінює виховної праці, а це нічого доброго не ворожить. Нашим завданням є працювати і невпинно будити людей, що відстають.

М.Т.

ДРУЖИНА СУСПІЛЬНИКІВ СУМ «БЕРКУТИ»

Від травня цього року в південній Німеччині існує дружина суспільників «Беркути». Її творять 17 дружинниць і дружинників. Вона була ініційована і створена ще за часів попередньої Крайової Управи.

Підготовка створення дружини почалася ще в березні ц.р. в Новому Ульмі. Туди прибули з південної Німеччини зацікавлені в дружині сумівки і сумівці (приблизно 20 осіб) і вибрали тимчасову управу на чолі з д. Романом Шупером. Мюнхен. Спільно проаналізували і продискутували опубліковані в сумівських виданнях матеріали про дружини суспільників і домовилися про випрацювання внутрішнього правильника.

Тиждень чи два пізніше дружинники «ін спе» зібралися у Мюнхені, щоби створити початковий план діяльності до основуючого з'їзду дружини. Розділили поміж себе завдання, як публікації в українській пресі про дружину, представлення дружини українському громадянству, виготовлення рефератів на різні українські теми. Рівно ж вирішили про членську вкладку.

Внутрішній правильник був предложений Крайовій Управі і нею затверджений. На цьому засіданні був також присутній голова ЦУ СУМ мгр. Омелян Коваль.

У травні в Новому Ульмі відбувся довгоочікуваний і підготовлюваний основуючий З'їзд дружини суспільників. На цьому З'їзді дружинники прийняли внутрішній правильник, продискутували майбутню діяльність і вибрали управу дружини в складі: Ірина Коконовська — керівник, Наталка Яворська заступник і писар. Норберт Меленевич — скарбник. Всі три члени Управи є в осередку СУМ Нового Ульму.

Дружина суспільників «Беркути» поставила собі за ціль на початок активно уділятися у відновленні притихлих осередків, а внутрі дружини розглядати на базі рефератів і дискусій стан української спільноти у підсоветській Україні й на чужині.

М.Ф.

УЧАСНИКИ ТРИДЕННОЇ МАНДРІВКИ
ВЕРТАЮТЬСЯ ДО ТАБОРУ СУМ В
ГОМАДІНГЕН

Українське студентство в США

4-ий КРАЙОВИЙ З'ЇЗД ТУСМ АМЕРИКИ

головний доповідач з'їзду
Мр. АСКОЛЬД СКАЛЬСЬКИЙ

Найактивніша студентська молодеча організація на зовнішньому відтинку під сучасну пору це ТУСМ – Товариство Української Студіюючої Молоді Америки. І не безпідставно заслужили вони собі це звання. Кинувши нлич, що ТУСМ не «клуб філософів» вони перейшли на активну дію притягаючи у свої ряди чисельних одиниць які знайшли свій вияв у роботі ТУСМ-у, яка, mimo того, що ослабла на перший погляд на полі інтелектуальнім зазнала різкий зворот у своїм існуванні за останні роки. З апатичного, ледве діючого Т-ва ТУСМ Америки опинився знов у вирі діяльності, займаючи перші сторінки газет, не сходячи з уст критиків і симпатиків

його нової форми самовияву.

Богдан Футала – молодий енергійний голова взявся рішуче до праці. Він зорганізував акції, що виявилися успішними і нові осередки діяльності (всіх осередків сьогодні 14). Його поїздки по розлогій Америці зміцнили співпрацю між КУ і членством.

150 делегатів і гостей заповнили 11 вересня 1971 конференційну залу при Вейн Стейт Університеті в Дітройті. На цей з'їзд прибули делегати і гості – представники центральних організацій з Європи, Канади і ЗСА.

Промовляло 18 представників в імені 22 організацій. Наспіло 60 привітів з яких були відчитані лише привіти Верховного Архiepіскопа Йосифа Сліпого, Митрополита УАПЦ – Мстислава Скрипника і Голови Ярослава Стецька – від Організації Українських Націоналістів.

Уступаючий голова Б.Футала відчитав дбайливо підготовлений звіт, діяльності, за який нагороджено його рясними оплесками. Критичні зауваги Я.Березовського, голови Комісії, дуже влучні, були доказом того, що ТУСМ Америки має перед собою ще завдання самовдосконалення, щоб дійсно стати примірною студентською організацією. Абсолюторія була уділена з признанням за пророблену працю.

Мр. Аскольд Скальський вніс у цей з'їзд нову орієнтацію у діяльності ТУСМ-у, скеровуючи вістря своєї аналізи також на дис-

кримінацію українців у Америці, документуючи кожне своє твердження рядом фактів і вишукуваних цитатів з газет. Присутні вислухали його доповідь «Русифікація і дискримінація проти України і Українців у ЗСА» з захопленням. Бурхливі оплески і повне признание доповідачеві (всі присутні на залі встали з місць) були висловом схвалення почутої правди. Мгр. Роман Сеньків рівнож викликав зацікавлення й увагу присутніх своїми тверезими поглядами на ситуацію і діяльність ТУСМ-у сьогодні. Ідеологічний референт забирає становище до найпекучіших проблем Т-ва, виразно окреслюючи свою позицію до назрілих проблем, що турбували членство ТУСМ-у Рівнож і ця доповідь зазнала успіху. Номінаційна Комісія очолена Борисом Потапенком подала слідуючу листу на каденцію 71/72, що й була прийнята повністю голосів: Богдан Футала — Голова, Аскольд Лозинський — 1-ий заступник голови, Олесь Черінь — другий заступник голови, Нестор Щербій — третій заступник голови, Ляриса Лозинська — генеральний секретар, Роман Богданович — фінансовий референт, Лев Іваськів референт преси й інформації, Борис Потапенко і Петро Дяченко — вільні члени. Крайову Контрольну Комісію обрано в складі: Ігор Цішкевич — голова, Ярослав Березовський і Рома Лісович — члени.

Цей хвилюючий з'їзд, на якому тверезо розглянено діяльність за каденцію 71/72, висловив окремі признання за активність і позначив новий етап у дальшій боротьбі тусмівської молоді за права і свободу України. Піснею «Не пора» закінчено 4-ий Крайовий З'їзд ТУСМ Америки.

Стійка-голодівка і демонстрація ТУСМ у Чікаго _____

В ЖАЛОБІ І ПРОТЕСТІ

В п'ятницю, 29 жовтня ц.р. в годині 5-ій пп. в центрі міста Чікаго почалася одно-денна стійка-голодівка 25 студентів, членів і прихильників ТУСМ як протест проти вбивства сл.п. Алли Горської (28 листопада, 1970 р.) і сл.п. Михайла Сороки (16 червня, 1971 р.) та проти заслання Архієпископа Василя Величковського.

Голодівка розпочалась відспіванням українського національного гимну над символічними домовинами новітніх Героїв України, на великій площі «Сивик Сентер Плаза» (міського Правління Чікаго), біля скульптури Пікассо. Початок був дуже добрий, бо в цій годині в п'ятницю, найбільший рух в середмісті і голодуючі звернули на себе окрему увагу. Пізнього вечора до голодуючих пристало більше 100 осіб сумівської молоді і старших і відбуто похід з свічками тричі вколо домовин, співаючи жалобні пісні. Опісля коротко промовляли пані Слава Стецько — член Центрального Комітету АБН з Мюнхену, Західня Німеччина, д. Богдан Футала — Голова Крайової Управи ТУСМ ім. Миколи Міхновського в ЗСА та д. Олесь Черінь — Голова Осередку Діяльності ТУСМ у Чікаго і Керівник Дружин СУМ при ГУСУМА.

На другий день (в суботу, 30. жовтня) від години 2-ої до 5-ої пп., як завершення голодівки, відбулася величезна демонстрація. В демонстрації взяло участь близько 500 осіб з Чікаго, Гаммонд, Палатайн та Милвокі, як також по кільканадцять представників Осередків Діяльності ТУСМ у Міннеаполіс і Детройт.

Демонстрація почалася жалобним походом на площі «Сивин Сентер Плаза» з чорним хрестом на чолі. За хрестом море блакитньо-жовтих прапорів, домовини і портрети вбитих. Відтак демонстранти йшли по вулиці головній в Чікаго Стейт Стріт від Рандолф до Ван Бюрен і назад (разом три милі). Роздано 5000 летючок. Вернувшись на площу, відчитано проголошення про смерть сл.п. Михайла Сороки, члена Проводу ОУН і пращальне слово сл.п. Алли Горської над домовинами. Головне слово виголосила пані Слава Стецько. Відчитанням відповідного меморандуму і резолюцій в українській і англійській мовах та відспіванням українського національного гімну і «Не пора» закінчено демонстрацію wraz із голодівкою. Представником Литовського Консуляту в часі голодівки і демонстрації був п.Валдемарас Садаускас.

В пошуках за духовими цінностями

АНДРІЙ ГАЙДАМАХА

(СЛОВО НА ВІДКРИТТЯ ЮВІЛЕЇВ УВУ-ЦЕСУС, І
СТУДІЙНОГО ТИЖНЯ – СЕРПЕНЬ 1971 Р. В МЮНХЕНІ.)

Маю шану і честь привітати це ювілейне зібрання від імени Голови ЦЕСУС, Олега Романишина, і від імени всього українського студентства у вільному світі, як також у нашій поневоленій батьківщині так і в сателітних країнах.

«17 січня 1921 р. – серед найважчих післявоєнних еміграційних умов – відбувся у Відні інавгураційний виклад УВУ». Отак записана дата історичної ваги у відозві з нагоди 50-ліття УВУ, як рівнож ця дата буде записана золотими буквами в книзі героїчного буття укр. нації.

Далі у відозві окреслюється ціль постанови УВУ. «УВУ зумів згуртувати справжніх фанатиків справи, які вважали своїм найвищим обов'язком утримати серед найнесприятливіших обставин символ свободи вільного досліду, – свідомі, що без рідного університету нема власної держави, а без вільного університету із повною академічною свободою нема творчої людини ані братерської спільноти вільних та рівних громадян». 1921 р. постав в Берліні ЦЕСУС, котрий остаточно оформився 1922 р. в Празі.

Зразу після свого постанови, ЦЕСУС виступає на міжнародному форумі, щоб змагатися за права і втрачену самостійність українського народу. В 1922-38 рр. ЦЕСУС виступав як повноправний

на 28 міжнародних студентських Конгресах. В 1939 р. мав своїх представників в 12 країнах Західної Європи. Друга світова війна не давала змоги вільного розвитку студентського руху, але вже в 1946р. ЦЕСУС відновив свою діяльність в повоєнному Мюнхені і став членом КОСЕК, а в 1949 р. співпідписав «Харту студентських прав людини». КОСЕК, як міжнародний форум, виявився недіяльним та перестав фактично існувати, тим самим і ЦЕСУС стратив свій міжнародний форум.

1967 рік є початком нового розросту ЦЕСУС, що позначається Конференцією 1968 р. в Мюнхені, Світовим Конгресом в Монреалі 1970р. та сьогоднішньою Конференцією в Мюнхені з нагоди ювілею УВУ-ЦЕСУС. Найновіші етапи віднови ЦЕСУС виражають пробудження сучасної української молоді до духового життя, її прагнення самостійно мислити і самостійно шукати на рідному національному ґрунті духовних цінностей. Зараз ми перед важливим завданням: створити з ініціативи ЦЕСУС міжнародний форум, на якому зможемо в повній силі поставити домагання поневоленої.

але воюючої України. Наша справа мусить врешті стати гласною! Пропонуймо нашу власну концепцію побудови світу. «Бо почався період історії, який вимагає від нас негайної мобілізації всіх наших людських цінностей, всіх зусиль нашого розуму, всіх душевих сил, всіх наших людських талантів для найтверезішого, суворого і чесного погляду на себе, якщо хочемо зважити становище і перетворити себе, якщо хочемо знайти вихід з небезпечної атрофії і зникнення як нації, як людини, як людства.» (В. Мороз)

З нагоди нинішнього торжества склоняємо наші голови перед тими, що наклали своїми головами за справу, за яку і ми змагаємося. Висловлюємо нашу пошану і синівську прив'язаність до наших попередників, мертвих і тих, що нині на заслуженій емеритурі. Нашим професорам, заслуженим науковим діячам бажаємо як в радісній пісні: «Vivat academia, Vivant professores». А нашим друзям, студентам по цілому світі, кажемо: бодрімося, йдім дружньо до нами і нашими попередниками наміченої мети — нам Бог допоможе!

СТАВИТИ ЗАВДАННЯ І ЇХ ВИКОНУВАТИ

МІЖОСЕРЕДКОВА ДРУЖИНА СУСПІЛЬНИКІВ СУМА «СИБІРСЬКІ ВОВКИ»

Чікаго, 22 жовтня 1971 р.

До Центральної Управи
Спілки Української Молоді
В Брюсселі, Бельгія

Команда Міжосередкової Дружини суспільників СУМА «Сибірські Вовки» з радістю повідомляє Вас та Реданцію «Авангарду», що при спільній праці всіх вовків, ми висилаємо на Ваші руки чек в сумі 500,- (п'ятьсот) дол. на пресовий Фонд «Авангарду». Акцію збірки на наш журнал зробили ми із нашого обов'язку як Дружинники, які мусять не тільки цікавитися та читати свій орган, але рівнож його фінансово піддержати. Без власного журналу ми не були б повноціною молодечею організацією. Тому завданням усіх Дружинників повинно бути: піддержати і скріпити «Авангард»!

Збірку переводили ми принагідно, головню підчас сумівських імпрез. Підчас дня Сумівської молоді в Чікаго Сибірські вовки зібрали 131,- дол. Наша головна кампанія була підчас Здвигу СУМА-в Детройті. Без великих зусиль Вовки з околиць Чікаго й Детройту зібрали на «Авангард» 232,- дол. Мусимо зазначити, що наші люди є жертвенними, а коли до них підходить молодий Дружинник, то радо жертвують на потреби української нмолодечої Організації. На цьому місці Сибірські Вовки щиро дякують усім нашим прихильникам, які допомогли нам зібрати фонди на «Авангард».

Підчас 25 річчя вінчання в родині панства Наливайків в Чікаго, присутні гості зложили на Авангард 58,- дол. Панство Наливайки це прикладна родина в Чікаго. Їхні чотири сини є добрими сумівцями, а батьки працюють віддано на суспільній ниві. Бажаємо від Дружини «Сибірські Вовки» панству Наливайкам багато щастя і здоров'я у їхній корисній праці для загалу, а всім жертводавцям наше дружнє — Спасибі!

Підчас весілля першого Великого вовка д. М. Куляса, яке відбулося на на оселі СУМ в Барабу, Віс. чотирьох гостей зложило на «Авангард» 30,- дол.

Сибірські Вовки із своїх заощаджень передають на видавничий фонд «Авангарду» суму дол. 25,-

Відділ Об'єднання Жінок ОЧСУ в Чікаго передав нам на потреби «Авангарду» 14,- дол, а Відділ Т-ва колишніх Вояків УПА в Чікаго пожертвував 10,- дол. Разом уся збірка винесла суму

Сумівська Пара, Євгенія КОЛОДІЙ і Богдан ДУДИЧ одружилися 26.6.71 в Чінаго в церкві св.Володимира і Ольги.

Акту вінчання довершив о.радн. Павло Джулінський при численній участі друзів і знайомих.

На весільному прийнятті в «Шато Руаяль» за ініціативою весільного старости інж. Степана Голяша присутні зложили 150 дол., з чого на «Крилаті» призначено 50 дол., а решту на пресфонд «Шляху Перемоги» і на Оселю СУМ в Барабу. Збіркою зайнялися пані Надія Голяш, ОЖ ООЧСУ і пані Стефанія Галамай, керівнича дитячого садочка «Сонечко».

Молодій сумівській Парі багатьох і щасливих літ, а жертводавцям і ініціаторам збірки щира подяка!

500,- доларів, які висилаємо чеком української Щадниці «Певність».

Подібну збірку переводили ми і попереднього року.

Бажаємо нашій Центральній Управі СУМ та Редакції й Адміністрації «Авангарду» дальшого росту та завжди високо держати прапор боротьби за волю України. Наші молоді ровесники в Україні жертвують своїм життям за правду і свободу, то рівнож і ми, сумівці на чужині, повинні включатися в лави борців за незалежність України.

Щасти Боже!

Остаємось з сумівським привітом

Честь України!

Готов Боронити!

За Команду Дружини «Сибірські Вовки»:

Роман Голяш
(Великий вовк)

Мирон Купляс
(Вовча лапа)

Від В-ва ЦУ СУМ:

Міжосереднову Дружину «Сибірські Вовки» ставимо як приклад жертвності і розуміння своїх завдань усім клітинам СУМ та висловлюємо признання і заохоту реалізувати так кожне поставлене завдання.

В дні 5.6.71 в Філадельфії (ЗСА) в церкві св. Йосафата на Франкфорді прийняли таїнну подружжя активні сумівці Лев ГРАМ'ЯК і Ксеня ОЛЕКСЯК.

Молоду Пару звінчав о.шамб. Мирослав Харина.

Весільний обряд відбувся при збереженні українських весільних традицій та при великій участі старших і молодих гостей.

Переведена Сумівцями грошова збірка на «Авангард» — «Крилаті» дала 98 доларів.

Многих літ і багато щастя Молодій Парі, а щира подяка всім жертводавцям і збірщикам.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Для налагодження адміністрування «Авангарду» просимо Кольпортерів і Передплатників придержуватись наступного порядку:

ЗСА і КАНАДА: Кожний Осередок СУМ має мати референта сумівських видань, який збирає передплати і пересилає їх до В-ва ЦУСУМ. Якщо в даній місцевості такого референта ще нема, або є неактивний, передплатники мають обов'язок грошові розрахунки переводити безпосередньо з В-вом в Брюсселі, пересилаючи належність банковими чеками чи моні-ордерами.

Чеки з Українських кредитівок приймаються на рівні з банковими.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ: Через КУСУМ, або поштовими моні-ордерами до В-ва

НІМЕЧЧИНА: поштовими мандатами до ЦУСУМ.

ФРАНЦІЯ: На чекове конто:

L'Est Européen 17 rue de Provence

PARIS 9 C.C.P. La Source 30 754 04.

БЕЛЬГІЯ: на чекове конто КУСУМ, або прямо до В-ва.

АРГЕНТИНА і АВСТРАЛІЯ: До референтів сумівських видань в тих країнах.

ІНШІ КРАЇНИ: Безпосередньо до В-ва в Брюсселі.

ЗСА

О-к СУМА НЮ ЙОРК.	
П-і М.П'ятка зб.л.ч. 700	95.50 дол
Є. Кузьмович зб.л.ч. 619	10.-- д
О-к ЯНГСТАВН, ОГАЙО.	
М. Ленин зб.л.ч. 560, 561	65.--
В. Лисів	3.--
«СИБІРСЬКІ ВОВНИ», ЧІКАГО,	
Р. Голяш зб.л.ч. 679-680-682	189.--
В. Питак, зб.л.ч. 699-2	44.--
Верещан, зб.л.ч. 699-1	27.--
Ю. Гавелей, зб.л.ч. 699-3	5.--
О. Черінь, зб.л.ч. 699-4	34.--
Богдан Клід, зб.л.ч. 699-5	31.--
Д. Ткач, зб.л.ч. 699-6	38.--
М. Пилипчак, зб.л.ч. 699-7	44.--
І. Сорока, зб.л.ч. 699-10	1.--
А.Бутрій, Дітройт 699-9	6.--
З.Брездень, зб.л.ч. 699-11	2.--
З весілля Мирона Куляса	30.--

О-к ФІЛЯДЕЛЬФІЯ,

П. Мечник з весілля Грамяк-Олексян 98.--

КАНАДА

О-к СУМ МОНТРЕАЛЬ,

Збірка з 25-ліття подружжя п-тва Свободи 15.--
 Збірка з 25-ліття подружжя п-тва Ковалів 15.--
 Мандолінова Оркестра О-ку СУМ 13,40
 С.Гаврилюк - 5, Ю.Котик - 5, І.Крайний - 1, 11.--

О-к СУДБУРИ,

Збірка на весіллі Прус-Голуб 25.--
 З поминок по сл.п. Сліпенькому 68.--

В.БРИТАНІЯ

О-к ВОЛВЕРГАМПТОН, 25.-- фунтів
 Ювілятам і Молодим Парам бажаємо Многих і Щасливих
 Літ, а Жертводавцям і Збірщикам — щире Спасибі!

«AVANTGARDE»

72 Blvd. Charlemagne

1040 Bruxelles

Tel. 34.04.82.

ДНЯ

(Місцевість)

- Висилаю: ■ річну передплату на 1971 рік
 ■ заборгованість по ч.6/98
 ■ на «пресфонд»

разом

МОЯ АДРЕСА:
 (латинкою)

(прізвище й ім'я)

(число дому й назва вулиці)

(місцевість, стейт, провінція код)

(країна)

ЗАГАЛЬНІ ТЕМИ

*** ВОНА ЖИВЕ В СЕРЦЯХ НАРОДУ	401
О.К. : УДАРИ ЩО СКРІПЛЯЮТЬ	404
Р. Голяш : РЕФЛЕКЦІЇ ПРО ЕСЕЙ В. МОРОЗА «СЕРЕД СНІГІВ»	409
*** НЕХАЙ ВІЧНА БУДЕ СЛАВА	414
Іван Гвань : УКРАЇНЦІ В ЧЕХОСЛОВАЧИНІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПОДІЙ	417

ПОЕЗІЇ, ПРОЗА, СПРОБИ

Любов Забашта : МІСТО ЛЕВА, УКРАЇНІ	422
Алла Коссовська : ТРАВНЕМ УСМІХНУВСЯ ЛИСТОПАД, 500 ГЕ- РОЇНЬ, СИН КОМАНДИРА	424
Софія Наумович : ЛЕСЯ (закінчення)	426
*** : НОВІ ВИДАННЯ	434

НАУКА, КУЛЬТУРА, МИСТЕЦТВО

Борис Антсєнєнє Давидович : КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	438
Олена Звичайна : ХОР ПАНЕГІРИСТІВ	442
Мгр. В. Кардаш : БАНДУРИ БУДЯТЬ МИНУЛЕ, СУРМИ В МАЙБУТ- НЄ ЗОВУТЬ	449
*** : ТВОРЧА ПРАЦЯ УКРАЇНСЬКОГО ХОРЕОГРАФА	453

МІЖНАРОДНИКИ

Аскольд Скальський : ПРОБЛЕМА ДИСКРИМІНАЦІЇ УКРАЇНИ В АМЕРИЦІ	454
--	-----

З ДІЇ СУМ

Л. Вітошинська : УКРАЇНСЬКА МОЛОДЬ ВІТАЛА БРЕЖНЄВА У ПАРИЖІ	459
*** : ЛИСТ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ПРЕЗ. ПОМПІДУ	461
Р. Раделицький : ДЕСЯТИЙ ТАБІР СУМ В БЕЛЬФАІ ФРАНЦІЯ	462
*** : НЕ ЗАБУДУ	463
Зірка : В МАНДРАХ ПО КЕТСКІЛЬСЬКИХ ГОРАХ	465
*** : НАДБАННЯ ДВАДЦЯТИЛІТНЬОЇ ПРАЦІ СУМ В ЙОНКЕРСІ	467
М.Т. : СУМ ВОЛВЕРГАМПТОНУ ДАЄ НОВІ ПОЧИНИ	468
М.Ф. : ДРУЖИНА СУСПІЛЬНИКІВ СУМ «БЕРКУТИ»	469
*** : СВІТЛИНИ СУМ АНГЛІЯ - ТАРАСІВКА	470

УКРАЇНСЬКЕ СТУДЕНТСТВО В СВІТІ

*** : 4-ий КРАЙОВИЙ ЗІЗД ТУСМ АМЕРИКИ	472
*** : В ЖАЛОБІ І ПРОТЕСТІ	473
Андрій Гайдамаха : В ПОШУКАХ ЗА ДУХОВИМИ ЦІННОСТЯМИ	475
*** : СТАВИТИ ЗАВДАННЯ І ЇХ ВИКОНУВАТИ	477

ЩАСТЯ БАЖАЄМ

РЕВЕ ТА СТОГНЕ ДНІПР ШИРОКИЙ

THE ROARING AND GROANING DNIEPER

2. І БАДНІЙ МІСЯЦЬ НА ТУ ПОРУ
ІЗ ХМАР ДЕ-ДЕ ВИГЛЯДАВ,
НЕ НАЧЕ ХОВЕН В СИНІМ МОРІ
ТО ВИРІНАВ ТО ПОТАПАВ.

3. ШЕ ТРЕП ЛІВНІ НЕ СПІВАЛИ,
НІХТО НІГДЕ НЕ ГОМОНІВ.
СИЧІ В ГАЮ ПЕРЕКАМКАЛИСЬ,
А ЯСЕНЬ РАЗ-У-РАЗ СКРИПІВ.

Вид на Дніпро з Золотиймисливського гір

КИЇВ

СЛОВА-Г. ШЕВЧЕНКО
АД. Р. БРОВАР
Арт. R. BROWAR

Andante

RE - BE TA STOG - NE DNI - PR SHI - RO - KYI, SER - AN - TNY

Lento

BI - TER ZA - OM - BA. AO DO - MY VER - BA GHE OM -

- CO - KL GO - RA - MY KHN - AO GY - AIB - MA